

1870

1

2

1871

1872

POLITISKE BLADE.

UDGIVNE

AF

H. H A G E.

Folkethingsmand

Nr. 1.

KJØBENHAVN.

GYLDENDALSKE BOGHANDLING.

TRYKT HOS LOUIS KLEIN.

1854.

Forord.

Forskjellige Grunde have bevæget mig til at udgive, og udgive netop i denne Form, efterfølgende Blade. Det vil beroe paa Tingenes Gang, om der udkommer nogen Fortsættelse.

Jeg siger „udgive;“ thi man vil muligt tage fejl, dersom man tillægger mig Forfatterskabet til Alt, hvad der meddeles.

Mai 1854.

C. L.

I.

Ministeriet og den offentlige Moral.

Det er en almindelig Tale, at Politik og Moral ikke have synderlig at gøre med hinanden. Jeg for min Del tør heller ikke negte, at det politiske Udbytte, jeg har vundet som Rigsdagsmand, har gjort mig noget vaklende i min Tro paa, at Sædelighedens og Sommelighedens, Ærens og Ærlighedens Love hørte hjemme, som allevegne, saa og i Politiken, navnlig i det man kalder den indre Politik. Jeg maa bekjende, at Adskilligt af det, man horer baade fra Rigsdagsbordenes Rækker og fra Ministerbordet, men især det, der ikke høres, men tydeligt nok kan sees bag det, der tales, just ikke har saa ganske hjemme i disse Love. Men jeg maa ligesaa oprigtigt bekjende — maaskee vil det betragtes som et Tegn paa politisk Fremgang — at Adskilligt af det, der i Begyndelsen virkede meget frastødende, baade i og udenfor Salen, lidt efter lidt blev mig mindre ufordøieligt; og tilsidst var jeg nærved at finde Saadant nogenlunde i Orden.

Men ved igjen at leve mere med mig selv, falder jeg tilbage i det gamle Spor. Med Rigsdagstidenden i Haanden, kalder jeg mig alle de stoiende og bevægede Optrin tilbage i min Erindring; jeg har søgt at følge den bugtede Gang i Forhandlingerne, holde Enden sammen med Begyndelsen; og jeg har ikke kunnet andet end spørge og atter spørge mig selv: om det er muligt, at en saadan Politik kan være

sund; om en saadan Handlemaade, saavel — det maa tilstaaes — af forskjellige Partier i Rigsdagen som af Ministerium og Rigsdag overfor hinanden, — kan føre til det Gode, en Handlemaade, som — saaledes staaer det nu for mig — aabenlyst bryder med Sanddruhedens og Ærlighedens Love.

Den Bekymring, hvormed jeg fra en saadan Nutid seer ud i Fremtiden, bringer mig til ikke at holde disse Tanker for mig selv. Ordet er nærmest henvendt til Rigsdagens Medlemmer, men dernæst ogsaa til Vælgernes store Skare. Jeg er forberedt paa, at Mange ville tilbagevise den hele Betragtning som uvedkommende. Det turde imidlertid være muligt, at det, der fremkalder denne Tilbagevisning, netop vil hos mange Andre skaffe den et villigt Øre. Det er nemlig — saa forekommer det mig — ikke ganske billigt, naar man i Hovedstaden lader det danske Folk høre ilde, fordi det mangler det skarpe Blik, det sikre Omdømme, hvor der handles om Spørgsmaal henbørende til det konstitutionelle Liv; thi hvorfra skulde denne Modenhed være kommen? Derimod troer jeg, at der er et Underlag i Folket, hvorpaa det er godt at bygge, et sædeligt Omdømme, en Sands for Ære, Ret og Sømmelighed, som endnu ikke er forskruet ved politisk Partiaand, og heller ikke saa let lader sig forvirre ved politiske Skingrunde. Jeg troer saaledes f. Ex., at selv der, hvor der er den stærkeste Misstemning mod Ministeriet, vilde enhver paa slette og fordømmelige Midler støttet Fremgangsmaade møde bestemt Misbilligelse; og paa den anden Side tør man ikke troe, at selv Ministeriets mest forbundne Tilhængere vilde forsvare eller ønske det opretholdt ved slige Midler. Det Haab opgiver jeg saaledes ikke: at Folk, af høist forskjellig politisk Farve, med høist forskjellig Stemning for eller imod Ministeriet, ville kunne finde et Midtpunkt, hvor de kunne række hinanden Haanden.

Ministeriets Stilling til den offentlige Moral er det, som her nærmest skal omtales.

Men, vil man sige, skulde Rigsdagens Stilling da ikke først fremdrages? Det kan ikke falde nogen Enkelt ind — der har siddet selv hundrede i et af Thingene — at gjøre Rigsdagens Sag til sin. Under hvilke Brøst og Bræk Rigsdagen har lidt; hvad der, som Følge deraf, kan lægges den til Last; og hvorledes den staaer anskrevet i Folket, — er ikke ubekjendt for de nu i hele Landet spredte Rigsdagsmænd. De, der ere Rigsdagens saa strenge Dommere, burde imidlertid prøve lidt nærmere, hvem det er, der bærer Hovedskylden for Rigsdagens Svækkelse og Fordærvelse. Naar man har peget derpaa, maa man paa den anden Side indrømme, at Ministeriet har den Fortjeneste: at have bidraget til at løse Spændingen imellem de forskjellige Partier, at have samlet saagodtsom Alle i Erkjendelsen af, hvad de som Rigsdagsmænd skyldte Fædreland og Forfatning. Hvad der kan forekastes Folkethinget i Forfatningssagen, forekommer mig at være en vis usikker, frem og tilbagegaaende Bevægelse. Men havde dette ikke sin naturlige Grund i Partiernes Stilling? og bør det regnes dem til Onde, om de saa længe som muligt holdt fast ved Haabet om, at en Overensstemmelse med Regjeringen maatte kunne opnaaes, i Henhold til dens eget tidligere Tilsagn? Det staaer klart for mig, at Rigsdagen frit kan indanke den hele Sag til den offentlige Sædeligheds, den politiske Æres Domstol. Ministeriet tog fra den første Begyndelse et voldsomt Anløb imod Grundloven. Man kjender Rækkefølgen: „dels nødvendige, dels vigtige, dels ønskelige“ Ophavelser og Forandringer. Fordringen blev imødegaaet med Bestemthed og Maadehold. Ad forskjellige Veie, ved forskjellige Forslag, blev der med stor Utrættelighed arbeidet paa at stille Ministeriet tilfreds, uden at opoffre hvad der ikke turde opoffres. Først da enhver Indrømmelse blev vraget som utilstrækkelig,

stillede Rigsdagen sit bestemte Nei mod Ministeriets For-
 dring: at de indrømmede Forandringer i Grundloven skulde
 træde i Kraft, uden at Rigsdagen blev forbeholdt endog
 blot at kjende den Fællesforfatning, som skulde gjøre For-
 andringer i Grundloven nødvendige. Og først efterat Mini-
 steriet, paa gjentagen Opfordring i Folkethinget, negtede
 at vedkjende sig sin egen tidligere Erklæring: at Regjeringen
 ikke er berettiget til at foretage Forandringer i Grundloven,
 uden det grundlovsmæssige Samtykke af Rigsdagen, blev den
 Beslutning tagen og udført: at henvende sig til Hs. M. Kon-
 gen. Adressen selv indskrænkede sig, med selvfornegtende
 Forbigaaelse af saameget Andet der var gaaet forud, til det
 afgjørende Punkt, og indskrænkede sig atter her til at ud-
 tale Tvivlen om Ministrenes „politiske Paalidelighed.“ *Tviv-
 len:* „som de dele Anskuelser, der, hvis de fik praktisk
 Betydning, vilde medføre Brud paa Grundloven.“ Rigs-
 dagen modtog til Svar paa Adressen en Henvisning til en
 paa følgende Beslutning. En saadan paafulgte ikke, for-
 rend Rigsdagens Moder sluttedes. Dog troede Rigsdagen
 ikke at turde gjøre Brug af det yderste konstitutionelle Mid-
 del. Finansloven bevilgedes det Ministerium, som havde
 en Mistillids-Adresse tyngende paa sig. Rigsdagen tomte
 den bedske Skaal til Afsked at mødes Ansigt til Ansigt
 med dette samme Ministerium, og at modtage det kongelige
 Budskab gennem den Mands Mund, der stod for Rigsdagen
 som den politiske Upaalideligheds Repræsentant! Og Rigs-
 dagen gik fra hinanden med et Leve for Hs. M. Kongen
 og et Leve for Danmarks Riges Grundlov! Hvad der end
 kan siges mod Rigsdagen, bør det erkjendes, at dens Holdning
 i disse de sidste og alvorligste Dage var paa een gang
 hæderfuld, og mandig og maadeholden. Dette er Rigsdagens
 Stilling overfor Historiens Dom. Ikke som Folkethingsmand,
 men som Borger, troer jeg at turde sige: at Folket ikke
 dommer billigt, dersom det, i Stedet for at erkjende Betyd-

ningen af de gjorde Skridt, i det afgjørende Øieblik fæste Blikket paa de mange Feil, der let vil kunne opdages. Og spørges kan det, om Rigsdagen har fundet den Understøttelse hos Folket i det Hele, og hos Hovedstadens Borgere i Særdeleshed, hvorved den nu forteilede Virkning kunde være bleven opnaaet?

Hvorledes er Ministeriets Stilling?

I den første Samling efter de nye Valg støttede Ministeriet sig til og det støttedes af et betydeligt Flertal. Hvorledes dette Flertal var bragt tilveie og hvorledes det var sammensat, vedkommer os ikke her. Man maa holde sig til Virkeligheden, som den ligger for Alles Øine. Altsaa: Begyndelsen var glimrende. Finansministeren betonedes det og udbrod med Pathos: At Forhandling var unødvendig, da han havde et paalideligt Flertal at støtte sig til. Men dette Flertal sank og sank bestandig, indtil det omsider svandt ind til et neppe synligt Mindretal. — Ministeriet lod, som om Intet var passeret. — Efterat Ministeriet ved Forhandlingen af Grundlovssagen havde forkastet alle mæglende Forslag, som vare stillede i Folkethinget, og Premierministeren, Finansministeren og Justitsministeren vare fremkomne med et Forslag, hvorefter Rigsdagen skulde fraskrive sig enhver, selv den fjerneste, Indvirkning paa Fællesforfatningen, oplevede det ministerielle Triumvirat at see dette Forslag forkastet med 97 St. mod 1. — Ministeriet lod, som om Intet var passeret. — Derefter forsøgte Ministeriet sin Lykke i Landshinget, og lod ved Premierministeren fremdrage et af de mange Forslag, som det i Folkethinget havde vraget. Med et saadant Ilverv, i en saadan Stilling, lod Ministeriet sit Hoved træde op i Thinget, — for at reise alle, selv de sagtmodigste, Stemmer imod sig! Det beredte sig et hidtil uoplevet Nederlag: Regjeringens Forslag i den politiske Hovedsag blev eenstemmig

forkastet! — Ministeriet lod, som om Intet var passeret.

Regjeringens Stilling overfor Grundloven og Fællesforfatningen var den: At Erklæringen, som den 13de Febr. 1852 blev afgiven af den daværende Premierminister (nuværende Udenrigsminister), stod ved Magt. Denne Erklæring gik ud paa: At det i Grundloven tagne Forbehold (angaaende „Ordnningen af Alt hvad der vedkommer Hertugdømmet Slesvigs Stilling“) ikke hjemler Regjeringen Ret til, paa anden Maade end i Overeensstemmelse med Grundlovens § 100 (nemlig: med Samtykke af Rigsdagen) at bevirke nogen Forandring af samme, og altsaa heller ikke saadanne Forandringer, der blive nødvendige til Fuldbyrdsen af den i den allerhøieste Kundgjørelse af 28. Januar tilkjendegivne Hensigt, at tilveiebringe en for hele Monarkiet fælleds Forfatning for de fælles Anliggender.“ Et Medlem af Folkethinget fandt sig, navnlig ved senere Ytringer af den nuværende Premierminister, „der ere i Strid med Erklæringen af 13. Febr. 1852,“ foranlediget til at stille den Forespørgsel: „om Statsraadet fastholder den nævnte Erklæring.“ Premierministeren negtede, „paa Statsraadets Vegne,“ „yderligere Udtalelse,“ men henviste til det Rigsdagen forelagte Udkast til Forandringer i Grundloven, hvoraf skulde fremgaae „Ministeriets Anskuelser, om, hvorledes de Forandringer i Grundloven, som Fællesforfatningens Gjennemførelse udkræver, ville være at iværksætte.“ Spørgeren erklærede Besvarelsen for „undvigende og omgaaende“ og forlangte et „Ja eller et Nei,“ saasom „redelige Folk ikke, i et Tilfælde som dette, ville negte et bestemt Svar, naar de sporges bestemt og klart.“ — De tilstedeværende Ministre vare ikke at formaae til at indlade sig paa nogen Forklaring. Det blev fra flere Sider udtalt, at denne Undvigelse ikke kunde tydes anderledes, end at „Statsraadet idag siger Nei til, hvad det for to Aar siden

sagde det allerhoitideligste Ja til.“ Samtlige Ministre taug. — Ministeriet lod, som om Intet var passeret. — (Og selv da Rigsdagen henvendte sig til Hs. M. Kongen, for i en Adresse, vedtagen i begge Thing med 108 St. mod 14, at udtale sin Tvivl og Bekymring angaaende den „politiske Paalidelighed“ der dog maatte kræves af Hs. M.'s ansvarlige Raadgivere, sporede man ikke noget Tegn til at disse deraf lode sig bevæge eller anfægte.

Dette System af ministeriel Uanfægtelighed og Ubevægelighed overfor Folkerepræsentationen, overfor dens erklærede Mistillid, er et saadant politisk Særsyn, at den sædelige Side af sig selv paatrænger sig Betragtningen.

Thi hvorledes lyder det Forsvar, man søger at opstille for Ministeriets Holdning:

„Det Ansvarligheds-Forhold,“ siger man, „hvor Grundloven stiller Ministeriet til Rigsdagen, er paa en væsentlig Maade forandret og indskrænket ved Kundgjørelsen af 28. Jan. 1852. Deri siges jo udtrykkeligt, at „de øvrige Ministres Ansvarlighed overfor den danske Rigsdag (i Modsætning til de tvende Ministre for Slesvig og for Holsten, som ere Kongen alene ansvarlige) er indskrænket til den Del af deres Embedsvirksomhed, som angaaer Kongeriget Danmark.“ Altsaa: Udenrigsministren, Finansministren og de tvende Krigsministre ere Høi-statsministre, og kun for $\frac{2}{3}$ af deres Embedsførelse ansvarlige for Rigsdagen; fordi Rigsdagen repræsenterer den overveiende større Del af Monarkiet, kan det opstaaede Mistillidsforhold ikke være en afgjørende Grund for de nævnte Ministre til at tilbyde deres Afsked. I de øvrige Dele af Monarkiet kan Stemningen for dem muligt være en anden; man mangler kun der konstitutionelle Organer, for at lære den at kjende. Anderledes er nu vistnok de Ministre stillede, hvis Virksomhed er indskrænket til Kongeriget. „Virkekredsen for Ministerierne for Kongeriget Dan-

mark," hedder det i Kundgjørelsen: „Justitsministeriet, Indenrigsministeriet og Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet forbliver uforandret.“ Det blev saaledes kun de to Ministre: Ørsted og Scheel der kunde ansees forpligtede til at vige for Rigsdagens Opsigelse af Tillidsforholdet. Men kunne ikke samtlige Medlemmer af Ministeriet, knyttede til hinanden ved inderlig Sympathi, have lovet hverandre med Ilaand og Mund at ville staae og falde alle tilsammen? Naar nu Dhrr. $\frac{2}{3}$ Ministre — Udenrigs- Finans- Krigs- og Marine-Ministren, — erklære, at det ingenlunde er deres Agt at vige deres Sæder, ville da ikke Dhrr. $\frac{2}{3}$ Ministre (Ørsted og Scheel) paa en Maade være nødtvungne til iligemaade at holde Stand? Er det, selv om det koster dem Selvovertindelse at blive, ikke, rigtig beseet, deres Pligt at gjøre det, naar deres Kolleger ikke paa anden Maade kunne bevares for Fædrelandet?“

Men er hermed Noget sagt, som ligner Forsvar eller Retfærdiggjørelse? Vil det ikke i simpelt Sprog lyde saa: at Minister-Ansvarligheden overfor Rigsdagen ved en behændig Vending lader sig opløse i et Intet? Heltstatsministrene erholde nemlig herefter overfor de $\frac{2}{3}$ af Monarkiet (Kongeriget) Baghold i de $\frac{2}{3}$ (Slesvig og Holsten), hvor de kunne sætte sig fast i en uangribelig Stilling. Og de øvrige Ministre, som ikke kunne gjøre Manoeuvren med, behøve kun at slutte en Pakt paa ministeriel Liv og Død med de heldigere stillede Kolleger, for at staae dækkede af dem imod ethvert Ansvarligheds-Angreb.

Hier er altsaa et Punkt, hvorom enhver ærlig, forstandig og alvorlig Mand — hvad Anskuelse han end deler — maa kunne slutte sig. Enhver, der vil, maa kunne have en selvstændig Dom; — maa kunne bedømme, om der i den hele Tale er andet, end en saa grov Fordreielse af Grundtanken i al konstitutionel Forfatning, at selv den

mindst noiescende Procurator maatte undsee sig ved at bruge slige Vaaben.

Ved Forhandlinger, der føres mellem Mand og Mand, er gjensidig Agtelse og Tillid uundværlig. Naar en af Parterne fører tvetunget Tale, naar der opstaaer Tvivl om Ærligheden, Sanddruheden, Paalideligheden, vil Forholdet løse sig af sig selv: Grunden der skulde bære Forhandlingerne er udhulet. Og nu et Ministerium, Kronens betroede Raadgivere, Kongevilliens ansvarlige Fuldbyrdere, overfor Rigsdagen! Konstitutionelle Ministerposter ere Tillidsposter i Ordets høieste Betydning.

Det kan skee, at Tilliden tabes uforskyldt; men den er engang uundværlig og uerstattelig; og hvor den altsaa er tabt og ikke bliver gjenoprettet, der er det en Selvmodsigelse at ville behandle Tillidsposten som et Rov. Dersom vore Ministre havde følt sig krænkede ved at see Rigsdagen mere og mere unddrage dem sin Tillid; dersom de bittert havde besvaret sig over den uforskyldte Miskjendelse, eller selv om de havde søgt Beroligelse i den ringe Vægt de mente at kunne tillægge Folkerepræsentationens Dom; — da kunde dette maaske været mere eller mindre i sin Orden. Men udvortes respecteres maatte dog denne Dom. Hvorledes det kan forenes med konstitutionel Pligtfølelse, med Følelse for Ære og Velanstændighed, at holde fast ved høie Poster hvor den hele Virksomhed har Folkerepræsentationens Tillid til Forudsætning, er en uløselig Gaade. Alligevel er det høie Ministerium ikke blot sammensat af Mænd, som upaatvivleligt i andre Retninger have en høist pirrelig Æresfølelse, og gjøre Fordring paa at staae høit opløstede over det plebeiske Stov, men det vil have sit historiske Kjendingsnavn efter Ørsted, — den Mand, som fremfor Nogen har gjort det gjældende med Mund og Pen, at „moralske Garantier,“ indbyrdes Agtelse og Tillid danne det uundværlige Grundlag for Forholdet imellem Regjering

og Folk. Hvor nedslående at ogsaa her det sædvanlige
 vn af Theorie uden Praxis gjentager sig! Eller hvad er
 her blevet tilbage af de moralske Garantier? i hvilken
 Moral horer den Tanke hjemme: at naar man engang er
 kommen i Besiddelse af Magten, og ved Omstændighedernes
 Sammenstød seer sig istand til at beherske Forholdene, saa
 skal man ikke give Magten fra sig, ikke betænke sig paa
 at lade Magten træde i Rettens Sted? Men man betænke,
 hvilket Exempel der herved er givet ovenfra! Har den
 plebeiske Plathed anden Lov for sin Handlemaade, end
 netop denne? og er der ikke i det ministerielle Exempel
 givet en Anvisning paa og et Slags Forsvar for al egen-
 nyttig, vindesyg og herskesyg Benyttelse af Forholdene i
 Livet, selv hvor de ere beregnede paa Hensyn af ganske
 anden Natur?

Thi det konstitutionelle System kræver for at trives
 et gjensidigt Tillidsforhold imellem Regjering og Folke-
 repræsentation; — det hviler paa Erkjendelsen af at Tilliden
 fra ingen af Siderne kan undværes. — Til sidesættelse af
 dette Forhold er at saare den konstitutionelle Livsnerve
 i dens Rod. Og det forekommer os derfor, at Ministerielle
 og Antiministerielle maae mødes i den Erkjendelse: at der
 for Ministre, der dog maae erkjende sig som konstitutionelle
 og ansvarlige, ikke egentlig er noget Valg, naar der opsiges
 dem Tillid og Tiltro fra Rigsdagens Side, uden at de driste
 sig til at overtage Ansaret for dens Oplosning; — at
 politisk Ære og Sømmelighed fordrer, at de under en saa-
 dan Tingenes Stilling drage sig tilbage, og overlade det til
 Tiden at domme dem og Rigsdagen imellem; — at det
 Modsatte, — en trodsende Fastholden af Magten, — ikke
 alene er ødelæggende for Vedkommendes Eftermæle, men
 farligt baade for Regjeringsmagtens Anseelse og for det
 offentlige Exempel.

Anderledes ville Sagen jo vistnok stille sig, dersom

man antog, at det Hele netop har været anlagt paa at lægge det Sindelag for Dagen, hvormed Ministeriet betragter Rigsdag, Grundlov og Forfatning. Herpaa synes det at tyde, naar samtlige Ministre, faa Uger efter Rigsdagens Slutning tilbyde Kongen deres Dimission i Anledning af, at Hans Majestæt har negtet Samtykke til Krigsministerens Forfølgelse imod et Par Embedsmænd. Altsaa — i den Grad ere Ministrene nidkjære for deres Magt som ansvarlige Ministre overfor Kongen, medens de til samme Tid sætte ethvert Hensyn til deres Ansvarlighed overfor Rigsdagen tilside? Skulde det virkelig være Meningen — efterat det først er lykkedes ved forskellige Kunstgreb at faae ind i Rigsdagen ikke saa ganske faa Mænd, der fortjene den Roes, Finansministeren har tildeelt dem: „at de ikke formaae at oversee Sagen enten til den ene Side eller til der anden,“ (Folkethingstidende 1852, S. 1535) — at vise Folke i talende Gjerning, at Forsatnings-Friheden og Forsatnings-Myndigheden, som nærmest er repræsenteret i Rigsdagen, ikke er andet end et Skygebillede, og at vække Folkets Kjede og Lede for en Forsatning som ikke formaaer at beskytte imod absolutistisk Vilkaarlighed under den mest oprørende Form: ministeriel Despotisme? Skulde det være Meningen, da bliver den forstaaelig. Men det er tillige klart, at der da kun vilde være gjort det første og indledende Skridt, og de videre Skridt, som maatte forestaae, vilde være af en Beskaafenhed, som dog turde vække Vedkommendes Betænkelighed. Saameget synes der i ethvert Tilfælde Grund til at antage, at Ministeriet først maatto være betænkt paa et andet Firma. Vel er Glandsen, som engang har omgivet Ørstedes Navn, forlængesiden borte, og Oldingen har arbeidet saa, at Historien vanskeligt vil kunne kalde et svagt Skin af den tilbage; men at han skulde ville knytte Noget, der ligner absolutistisk Revolution, til sit Eftermæle, synes dog ikke troligt. Hvad Ministrene

ville veed Ingen at sige. Man veed kun, at de hidtil have arbeidet paa at løse og fjerne Monarkiets Dele fra hverandre, skjønt Kundgjørelsen af 28. Jan. 1852 bebuder en forbindende og styrkende Fælledsforfatning; — det naiveste af Ministeriets Medlemmer har nylig for Rigsdagen vedgaaet, at han aldeles Intet kjender til eller om en saadan Forfatning; — man veed kun, at de hidtil have arbeidet paa at udmarve Grundloven og nedtrykke Rigsdagen. Hvorhen altsaa ville de Mænd, der ere komne i Besiddelse af Roret og klamre sig fast derved, styre Statsskibet? Ingen veed det; Ingen kan oine et Maal for Styringen.

Men derimod er det billigt, at man veed, om danske Mænd, der dog udgjøre Skibets Besætning, ere villige til at lade sig styre hen hvor som helst. Det er Rigsdagen, hvorhen Oie og Tanke maae vende sig. Hvad det først og sidst gjelder om, er at faae Rigsdagen reist af dens Fornedrelesstand, faae den hævet til et saadant Punkt af Dygtighed, at den maa staae som Gjenstand for Folkets Agtelse og Tillid, og gjennem den offentlige Mening bringe Ministeriet til at iagttage en konstitutionel Stilling overfor Folkerepresentationen. Den enkelte Personlighed, der mere end nogen Anden bærer Ansvar for, at Rigsdagen er sunken saa dybt i Folkets og Regjeringens Oine, har opgivet sin Magt. De, som hidtil have staaet under hans herskende Indflydelse, ere givne tilbage til en naturlig Stilling, og det er rimeligt, at ikke faa af dem ville sige sig selv, at de ikke ere det Kald voxne: at værne om Fædrelandets Frihed i den truende Tid.

Hvorledes skulle de Pladser, som man saaledes tør vente ville blive ledige, besættes? Hidtil have mange af vore dygtigste, efter deres borgerlige Stilling uafhængige og Forfatningen trofast hengivne Mænd, holdt sig tilbage; de have skudt Grunde og Hensyn frem, som vistnok kunne

gjælde under sædvanlige Forhold, men som tabe al Betydning, hvor det gjælder Liv eller Død.

Netop naar det gjælder de mest brændende Livsspørgsmaal, maane saadanne Mænd indtage en Plads i Rigsdagssalen! Kun derved kan den Styrke, som det talrigere og kraftigere Sammenhold giver, blive opnaaet! Først da kan en alvorlig Støtte udenfra med Sikkerhed ventes! Hele Landet og navnlig Hovedstaden har rige Kilder i sig — det gjælder kun at bringe dem til frit at rinde!

Gid da de mange dygtige Kræfter, der hidtil have holdt sig udenfor, nu ved paastrængende Fare ville finde sig forpligtede til at tilbyde deres Tjeneste! Maatte dette skee, da vil det haarde Tryk, under hvilket Fædrelandet nu vaander sig, kunne blive af uberegnelig, modnende og uddannende Indflydelse!

II.

Ministeriet og Folket.

En Betingelse for at Ordet skal erholde nogen Betydning er, at den, der taler, og den, til hvem der tales, ere enige i visse Hovedpunkter, hvorom da forskjelligartede Anskuelser kunne gruppere sig. En saadan Enighed er ikke tilstede, hvor man nærmest søger den. Der er i den sidste Tid foregaaet saa forunderlige Ting, at det er vanskeligt at fatte de Bevæggrunde, der lede de Handlinger, hvortil vi ere Vidner; umuligt at have endog kun en Anelse om, hvorhen vi skulle føres af vore Styr mænd. Kun det soler man, at der er en dyb Afgrund mellem Ens Ønsker, Forhaabninger og rodfæstede Anskuelser og det, der nu horer til Dagens Orden.

Denne Følelse staaer i nær Forbindelse med en anden, der alt er antydet; den: At Regjeringens Venner og ikke dens Modstandere i disse skjæbnesvangre Tider burde tage Ordet. Naar Modstanderen taler, svares der: netop af de Grunde, hvorfor Du tilraader os at standse paa den Vei, vi slaer ind, have vi betraadt den, og ville vedblive at vandre paa den, og Din Uvillie er os et Vidnesbyrd om, at vi ikke have været uheldige. Naar man saaledes klager over Ministeriets Vilkaarlighed, over Brud paa Landets Grundlov og Borgernes tilsikrede Rettigheder, over en Nationaliteten krænkende Politik, over vrang Opfattelse af vor ydre Stilling, da lyder Svaret: det skeer, fordi vi fordre

uselvstændige Embedsmænd, fordi vi ønske Grundloven jo for jo heller styrtet, fordi vi hverken forstaae hvad Borgerfrihed vil sige eller ynde den, forsaavidt vi forstaae det; fordi vi betragte de i Nationalitetens Navn gjorte Fordringer som en sygelig Hjernes Fostre; fordi det, der skal styrke vore Anskuelser og befæste vor Stilling, er den Magts Seier, som vore Modstandere frygte og ønske trængt tilbage inden egne Enemærker.

Det er altsaa ikke Modstandere, men Venner, der skulde gjøre Ministeriet opmærksomt paa: at der er Forskjel paa Voldsomhed og paa mandig Kraft; — Forskjel paa letsindig Hensynsløshed og en bevidst Styren til et Maal; — Forskjel paa barnagtig Trods, paa overmodig Behandling af Modstandere og paa den kjække Aand, der i ærlig Kamp søger at seire. Der skulde fra Venner udgaae en Paa-mindelse om: at det kun under den yderste Fordervelse og største moralske Slappelse er bleven seet, at de, der staae ved Statsroret, sætte Hensyn til deres private Onsker om de indre Forholds Ordning over deres Fædrelands Stilling til Udlandet; og at de tye til Talen om Afhængighed af fremmede Magter, — der skabes ved selve denne deres Tale, — naar alle Fornuftgrunde glippe. Det var endvidere Ministeriets Venners Opgave itide at minde om: at Landets bestaaende Lov skal lydes af enhver Borger, og allermest af dem, der skulle styre efter Loven; at ethvert Brud paa Landets Grundlov — hvad enten dens Aand eller dens Ord brydes, hvad enten den synes Vedkommende god eller ikke god, — er et revolutionairt og forbrydersk Skridt, — det Farligste, en Regjering kan gjøre, efterdi den Styrer, der for sig selv løser Lovens Baand, har ved sit Exempel ligesom løst alle lovlige Skranker for enhver Borger. Det maatte være Venner, der skulde gjøre Ministeriet opmærksomt paa, at den, der ikke viser Retfærd og Billighed i Styrelsen, har gjort sit til, at han selv, naar det engang gaar ned

ad Bakke, bliver behandlet efter det Princip, han selv har indført. Det skulde endelig være en Vens Røst, der paaviste, at Kjærligheden til Magten kan gaae for vidt; at der er Sammelighedshensyn i det offentlige som i det private Liv at iagttage; at den, der tilsidst er ene om at elske og prise sig selv som Statsstyrer — han være nok saa udmærket — Intet kan udrette for sit Fædreland, og let udretter det Modsatte af hvad han maatte ønske.

Men Vennerne ville vel sige: vi frabede os Raad; vi ville selv bestemme om, naar og hvorledes vi skulle tale. Jeg maa derfor vende mig til Andre. Der er en Hovedperson i den hele Ministerkrise, som hidtil, maaske af ret gode Grunde, ikke har ladet høre fra sig: det danske Folk. Saalænge Rigsdagen kunde tale og virkelig talte, var det mindre nødvendigt, at Folket lod høre fra sig. Men nu er dets Tour kommen. Den Tid staaer nu for Døren, da det vil vise sig, om Folket forstaaer, hvad det eier i sin Grundlov, om det skatter dette Gode, og om det vil gjøre Alt, for at bevare det. „Kun den tjener sig Frihed og Liv, som daglig maa erobre dem,“ siger Gothe. Heri ligger hele Hemmeligheden i det konstitutionelle Liv. Ligesom det aandelige Liv svækkes, naar det ikke pleies, saaledes tabes Friheden, naar den ikke næres og styrkes. Saasnart et Folk bliver ligegyldigt ved eller blot mindre nidkjært for dets frie Forfatning, da er, især naar den er ung, dens Bestaaen udsat for Fare; thi der er altid og allevegne Ulve og Gribbe, der ere beredte til at kaste sig over det ubevogtede Klenodie. Der kræves den uophørlige Virksomhed, den i alle Forholde indtrængende Aarvaagenhed; den levende Kjærlighed til Friheden, forat den skal staae under de strenge Prøvelser. Naar det vigtigste Arbejde er gjort, naar Friheden er gammel, naar dens Velsignelses rige Frugter soles af Alle, der efterhaanden have modtaget det ene eller det andet Gode ved den; da kan et Folk stundom

til en Tid ustraffet lade det konstitutionelle System, ligesom skjøtte sig selv; Folkets Hvile efter en Anstrængelse vil da maaske ikke have alvorlige Følger; Sværdet, der blev stukket i Skeden, kan efter Behag atter drages ud, og Ingen falder let paa under Hvilen at angribe hvad der synes mindre strengt bevogtet. Men den unge Frihedsplante trænger til uophørlig og kjærlig Pleie; uden en saadan visner den næsten altid.

Have vi nu omhyggelig fredet om, hvad vi saa let erhvervede? Har Splidagtighed mellem dem, der i Hovedsagen vare enige, ikke styrket den fælleds Fjende? Mange, der priste Friheden, forinden vi fik Grundloven, have for dømt denne eller vüist Lunkenhed, fordi Valgretten var dem for udstrakt. Mange Andre, der, efter deres hele Aandsretning, burde medvirket til det politiske Livs Udvikling, have holdt sig tilbage eller hengivet sig til en ørkesløs Kritik, fordi Rigsdagsvalgene syntes dem uheldige. Disse have i Stedet for at medvirke til bedre Valg og med al deres Kraft og Dygtighed virke til en sundere Opfattelse af de Pligter, Friheden medfører, og den Opgave, der stilles Valgere, som den Valgte, ladet Livillen over Udfaldet af Valgene gaae over til en Misfornøielse med selve Forfatningen. Og derved have de arbeidet i selve det Ministeriums Tjeneste, der, ved sine Maanedsopløsninger af Rigsdagen, netop havde fremkaldt saadanne Valg. Endelig er der Mange, som have troet, at Grundloven fjernede Danmark fra Slesvig, og de have ved deres Klager i saa Henseende arbeidet for dem, der paa eengang vare Grundlovens Modstandere, og, som den slesvigske Forfatning har vist, vare de heftigste Modstandere af en inderlig forfatningsmæssig Forbindelse mellem Danmark og Slesvig.

Der er saaledes meget at gjøre godt igjen. Det store Flertal staaer i en Gjæld — en meget stor Gjæld til Forfatningen, hvilken de kun ved overordentlig Anstrængelse

kunne betale tilbage. Naar de ikke meget snart røre sig for at opfylde deres Pligt, er det vistnok for siddig. Vi ville da gennemgaae de revolutionaire Svingninger, der, hvad end Resultatet af dem bliver, ere fordærvelige ved den Oplosningstilstand, de fremkalde; og selv om Frihedens Form seirer i Kampen, saa vil den sande Samfundsfrihed, der forudsætter en aandelig Ligevægt hos dem, der skulle arbejde i Eorfatningens Tjeneste, være gaaet tilbage. Og aldrig vil Folket kunne tilgive sig selv, om det ved Tilbageholdenhed lader Friheden slippe ud af Haenderne, og det paa en Tid, da Magthaverne maae skjælve ved hvad der rører sig i Nord og Syd i Ost og Vest, i Stedet for at udfordre ved at ryste den Grundvold, hvorpaa de selv staae. Folket maa vide, at det ikke tør vente, at Seiren tilsendes den Ligeegyldige, der ikke vil benytte de gunstige Omstaendigheder. Man har ofte fremdraget de Ord af Shakespeare: „Der er Noget som er raadent i Danmarks Tilstand;“ men man glemmer Svaret, der indeholder med en forunderlig Sandhed vor sædvanlige Trøst: „Himlen vil lede det til det Gode.“ Med dette Haab berolige vi os saa gjerne. Men dersom det er formasteligt at sige: „Hjælp Dig selv og Gud vil hjælpe Dig,“ saa er det endnu formasteligere at regne paa Hjælpen, naar man ikke vil hjælpe sig selv. Gud hjælper stundom ikke den, der hjælper sig selv, og han hjælper stundom den, der ikke hjælper sig selv; — men Ansvaret for den, der ikke arbejder efter Evne, er ligestort, hvad end Resultatet bliver, ligesom den høiere Løn for den, der hjalp sig selv, er den samme, om han end ikke naaede, hvad han arbejdede for. Uvirksomheden kan ingen Undskyldning finde. Retten til at forsamle sig, at sende Adresser og kaarne Mænd til Hs. Majestæt, hjemles ved vor Grundlov. Og skulde det Utrolige skee, at Ministeriet virkelig dristede sig til at berøve os vor grundlovmæssige Ret, er ingen Borger det Lydighed

skyldig, og ingen Domstol er berettiget til at domme den, der negter et Ministerium, der i saa Fald var revolutionairt, Lydighed; tvertimod var den forpligtet til, som Lovens Vogter, at fuge Borgeren, der har Loven for sig, under Beskyttelse.

Ingen lade sig saaledes ved intetsigende Skrækkebilleder afholde fra at tale Ord, der kunne naae Hs. Majestæt, eller fra at nærme sig Thronens Fod! Og Ingen tvivle om, at Hs. Majestæt vil lytte til Bonnen om at see Styrelsen lagt i værdige Hænder, naar den tilsidst lyder enstemmig fra alle Sider! Rigsdagens Skridt har hidtil kun virket middelbart og i visse Henseender modsat Hensigten; støttes det knn paa den rette Maade, vil det sikkert virke som det bør!

POLITISKE BLADE.

UDGIVNE

AF

H. H A G E.

Folkethingsmand.

Nr. 2.

KJÖBENHAVN.

GYLDENDALSKE BOGHANDLING.

TRYKT HOS LOUIS KLEIN.

1851.

III.

Ministeriet og Udlandet.

Kunne vi bevare Neutraliteten? Hvorledes skulle vi optræde forat gjøre det? Hvilket Parti skulle vi tage, dersom vi ikke kunne undgaae at inddrages i Kampen?

Disse og lignende Spørgsmaal forelægger Enhver sig daglig. Vi have saa nylig følt Krigens Saar, at vi ikke letsindig og uden Nødvendighed ville indlade os paa en ny Krig; vi føle for vel Nvttten af at staae neutrale mellem de kæmpende Magter, til at vi ikke skulde have en stærk Tilbøielighed til at bevare denne Stilling. Men dog er det klart, at vi saare vanskeligt kunne bevare Neutraliteten, dersom Krigen bliver langvarig. Dette følger dels deraf, at vi ere en lille Stat, dels deraf, at vor Belliggenhed er paa eengang fortrinlig og kritisk. Ligesaa let som det derfor er at erklære Neutraliteten, ligesaa vanskeligt er det at opretholde den; og maaske er Arbeidet vanskeliggjort og ikke lettet ved Erklæringen. Det nytter ikke at lukke Øinene for Faren; den bliver kun større, naar det afgjørende Øieblik finder os uforberedte.

Vel hører man nu og da fra forskjellige Sider, at vi nok bevarer Neutraliteten, naar vi blot bevare vort Ministerium, navnlig den holstenske, den slesvigske Minister og Udenrigsministeren. Der tillægges disse Mænd en vidunderlig Kraft til at frelse os overfor Udlandets Angreb. Man synes at tiltroe dem gaadefulde Midler, hvorved de ned-

dæmpe fremmede Fordringer; man synes at mene, at de ere paa en eiendommelig Maade i fremmede Magters som i danske Skytsguders Gunst. Medens saaledes et Minister-skifte næsten stilles ligt med en Krigserklæring, forjætter man os Fred og Lykke, naar vi holde paa de Mænd, vi have. En noget lignende Glands omstraalede dem ogsaa tidligere, naar der var Spørgsmaal om den indre Styrelse. Denne Glands forsvandt, da Lyset efterhaanden udbredte sig og belyste deres Tanker og Gjerninger. Naar det mystiske Slør borttages fra deres ydre Politik, turde det maaske gaae ligesaa. Men det er vanskeligt at stride mod Grunde, der indeslutte sig i Mørket og forskandse sig der, saa at man maa indskrænke sig til at udtale en Tvivl og til for en Del at opsætte sin Dom.

Enkelte Forsvarere, der ere dristigere end andre, ere dog udtraadte lidt af Mørkets Fæstning og have ladet os ane, hvad der maatte boe deri. Disse have forsaavidt bevist os en Tjeneste, som de bringe os Maalet lidt nærmere. Man har saaledes hørt om, at de tyske Magter, og navnlig Preussen, skulde være meget imod en Ministerforandring; ja! at Preussens ridderlige Konge skulde have truet med en ny Indtrængen inden Monarkiets Grændser, dersom den danske Konge tillod sig at betro Statsstyrelsen til Mænd, der i høiere Grad end de nuværende Ministre besad Kongens og Folkets Tillid. Dette lyder unegtelig saare besynderligt som Forsvar for Ministrene, thi dersom det er ydmygende for et ærekjært Folk at faae Ministre udpegede eller stemplede som uafsættelige af fremmede Fyrster, saa maa det være endnu mere ydmygende for en ærekjær Minister at støttes paa slig Vis; det maa imidlertid overlades Ministrene selv at vise saadant Forsvar tilbage. Men endnu forunderligere lyder Beretningen betragtet fra et preussisk Standpunkt. Det er ikke nogen Hemmelighed,

at Preussen i den sidste Tid har været i en stor Forlegenhed; at Kongen er tilbøielig til at gaae en, Folket en anden Vei; at Familie- og Statshensyn føre en uophørlig Strid. Der er altsaa Usikkerhed, Vaklen, og som Følge deraf øieblikkelig Afmagt. Vil nu noget fornuftigt Menneske troe, at Kongen af Preussen skulde gaae saa vidt i sin middelalderiske Hensynsløshed, at han skulde vælge et sligt Øieblik som nærværende for paa den mest upassende Maade at true vor Monark og indblande sig i vore indre Anliggender? Han vilde jo netop derved selv vælge paa en for sig hoist farlig Maade. Han vilde kaste os i Vestens Arme, give Frankrig en gyldig Grund til at vende sin kampfærdige og kamplystne Hær mod den trolose Angriber; han vilde endog paadrage sig Czarens velgrundede Mishag ved at tvinge en fredelig Nabo til at tage et Parti, der, saa ukjært det end kunde være Hs. keiserlige Majestæt, neppe engang kunde misbilliges af denne, da det vilde være fremtvunget ved Omstændighedernes Magt. Saaledes stiller Sagen sig for en simpel, uhildet Betragtning af Forholdet, men det er jo muligt, at de, der tale det gaadefulde Sprog, have hemmelige Nøgler, der løse Gaaderne paa anden Maade.

Saa lidet ønskelig Krigen end i og for sig er, kunde vi dog ikke let indvikles i den under Omstændigheder, som vare os gunstigere end et sligt Angreb fra Preussens Side. Fædrelandskjærligheden maatte byde Ministrene at gjøre det store Offer: at afgive deres Portefeuiller, forat berede os en saa gunstig Stilling, thi naar det virkelig var kommet dertil, at Neutraliteten hang i saa svag en Traad, vilde den dog være uopretholdelig; og vi vilde faae en herlig Udsigt til at afryste det Aag, der saa længe har hvilet tungt og uhyggeligt paa os.

Jeg troer derfor ikke, at det er klogt at forsøge paa den Maade at afvæbne den Modstand, der i den senere

Tid har reist sig fra alle Sider mod Ministeriet. Man vil desuden meget godt vide, at Preussen ikke længer er den Magt, der for Tiden kommer i sær Betragtning. England — Frankrig paa den ene og Rusland paa den anden Side ere Bærerne af de Principer, der stride om Overherredømmet. De fordre Gjærning og ikke Ord; de see paa Politiken og ikke paa Personerne; de ville agte Neutraliteten saalænge den ikke i nogen sær Grad er iveien for deres Planers Udførelse, men, som alt antydet, neppe længer. Naar Kampen har vedvaret i længere Tid; naar den gjensidige Forbittelse er tiltagen; naar et ringe Lod kan lade Vægt-skaalen synke til den ene eller anden Side: da fristes den, der har Magten, saare let til at tvinge den svagere Magt til at tage Parti. Under de vexlende Begivenheder, saasom naar Trangen til en nær Krigshavn er følelig, naar Transporten af Krigsmateriale eller Tropper lettes betydelig ved at gaac over vor Grund, naar Priser ikke uden for stor Uleilighed kunne fores til vedkommende Land, og fremfor Alt, naar den virksomme Krigsunderstøttelse kan gjøre Udslaget: da vil Fordringen paa at et Parti skal tages lyde indtrængende. Vi haabe, at det ikke kommer dertil, men naar det kommer dertil, hvad da?

Vare vi fuldkommen frie og blot skulde følge vor Sympathi, da kunde det ikke være tvivlsomt, hvorhen vi skulde vende os. I Vesten finde vi altfor meget, i Østen altfor lidet, der tiltaler os, til at vi kunne vakle i Valget. Ved tusinde aandelige og materielle Baand knyttes vi til Vesten; et Brud med den vilde ikke blot være vor materielle Undergang, men det vilde bedrøve vor Sjæl. Østens Beundrere ophøre i Reglen som saadanne, naar de selv høre og see.

Men ere vi frie? Der er forskellige Slags Afhængighed. I den værste Skikkelse indtræder Afhængigheden ved Statsstyrernes Forrædderi. En Minister sælger sin

Frihed for Penge eller Ordener eller Løfter, og dermed sælger han sit Fædrelands Selvstændighed. Denne Afhængighed bliver lykkeligvis stedse sjældnere.

En anden Slags Afhængighed, der synes mindre fordommelig og derfor er nok saa farlig som den første, er den, der indtræder, naar Statsstyrere benytte Udlandet, forat fremme egne Planer i deres Fædreland. Man hører saa ofte Hensyn til Udlandet paakaldt, naar andre Grunde glippe, og hvor ofte maae fremmede Herskere ikke forundre sig over at see sig inddragne i en Strid, som de neppe kjende og endnu mindre have nogen Interesse i? Afhængigheden, som fra først af ikke var tilstede, kan paa den Maade lidt efter lidt skabes. Folket, der engang har taget Hensyn til Udlandet i Betragtning, har ofte senere Vanskelighed ved at frigjøre sig fra det, og den fremmede Magt, der uden Anstrengelse vandt Indflydelse, anstrenger sig stundom for at bevare den. Denne Afhængighed er saaledes især farlig, fordi der opstaaer et usandt Forhold mellem Regering og Folk; det frie selvbevidste Liv slappes; Afhængighedsfølelsen, der blev skabt i et bestemt Øiemed, virker ud over den Tid, den efter deres Mening, som skabte den, skulde virke.

Der er endelig en Afhængighed, som synes saa naturlig og saa uskyldig, men som tillige saare let bliver fordærvelig og nedværdigende, saa at man ikke noksom kan være paa sin Post imod den: Taknemlighedens Afhængighed. Washington gav et Vidnesbyrd om sin dybe Menneskekundskab, da han advarede sine Landsmænd mod i den ydre Politik at gjøre sig afhængige, ikke blot af Had, men ogsaa af Venskab eller Taknemlighed mod andre Folk. Det lille Folk er især udsat for at falde i denne Afhængigheds Snare. Naar en stor og mægtig Hersker gjør Afkald paa formentlige Rettigheder; naar han i Farens Stund bistaaer ved Raad og moralsk Indflydelse;

naar han hævder Rettigheder, som andre Statsstyrere gjerne vilde tilsidesætte; naar han taler det milde, velvillige, beskyttende Sprog: da forvirres let de Beskyttedes Ideer. Selv om den store Hersker har faaet Beskyttelsen i rigt Maal betalt; selv om Beskyttelsen var beregnet paa at skabe den mindre Stats Afhængighed og svække et Folks frie selvstændige Liv, — selv da opstaaer ikke sjældent en Følelse, som bidrager til at udvikle Afhængigheden. Modtagerne tabe deres klare, frie Blik, de see og paavirkes af den Mægtiges Naade og Velvillie; selv naar alt Tryk er borte, kunne de ikke frigjøre sig for det modtagne Indtryk; det var som om deres Sjæls Frihed var solgt til den formentlige Velgjører, der netop ophører at have endog det mindste Krav paa Taknemlighed, naar Gaven skal betales med det kosteligste af alle Goder: Frihed og Selvstændighed. Vi vide ikke, om vi have modtaget fra nogen Magts Side, hvad vi ikke i rigt Maal have betalt tilbage; men vi troe at turde sige saa meget: at dersom Ufriheden

Valget under nærværende Kamp skulde være Følgen af hvad vi siges at have modtaget i de sidste Aar fra Ruslands Side, da er det Blodrenter, der fordres af os, og Ministre, der lide under Taknemlighedens Tryk, ere ikke særdeles kaldede til at styre Statens ydre Anliggender paa en Tid, da Uafhængighed af et sligt Tryk er mere nødvendigt end nogensinde.

Medens Nogle lide af den sidstnævnte Afhængighed, have Andre følt, at det ikke er et gunstigt Oieblik til at slaae an paa den preussisk-russiske Streng; de have derfor valgt en anden Vei for at indvirke paa Stemningen. De lovprise ikke Osten, men de kritisere Vesten. En slig Kritik vil ikke saa vanskeligt finde Indgang. Man kan let paavise, at f. Ex. England som, oftest har fulgt egen Interesse i sin ydre Politik, medens det mindre har forfægtet Principer;

og at det oftere har handlet med hensynsløs Energi. Men den hele Kritik er dog ikke ganske sand eller berettiget. Det er ikke noget særdeles mærkeligt, at et Land følger Interessepolitiken; hvad prædiker man netop for Tiden hos os andet, end den samme Politik? Den nuværende engelske Regering er i sin ydre Politik ikke lidet forskjellig fra de foregaaende. Der er derhos en Side i den engelske Politik, som man altfor let overseer. I alle Spørgsmaal af en religiøs eller moralsk-politisk Natur er Egenkjærlighed ofte traadt tilbage, paa den mest storartede Maade, for Interessen. Politiken er i de Spørgsmaal tildels et Produkt af de private Bestræbelser, som i den Skikkelse er ukjendte andetsteds. Man behøver i saa Henseende blot at minde om hvad der er gjort fra Statens og Privates Side for Udbredelsen af den hellige Skrift, Missionsvæsenet, Slavebefrielsen m. m. Gid alle Stater havde saadanne Exempler at opvise paa en ydre Politik med et høiere Formaål! Og selv i andre Tilfælde er det ikke usandsynligt, at et høiere Humanitetsprincip har spillet en Rolle, saasom ved den Bistand, der er ydet Spanien og Portugal under de indre Kampe.

Selve Englands Interessepolitik er i flere Henseender langt mindre farlig end f. Ex. Ruslands. Thi vel har ogsaa England søgt at sætte sig fast paa vigtige militaire Forposter, som f. Ex. Gibraltar, Malta o. fl. St., men Grundtonen i den engelske Politik er dog et Kolonisations og Frihandels Princip. Den engelske Stamme udbreder sig paa Grund deraf mere end nogen anden ved fredelige Vaaben, og de indvundne Lande erholde en Befolkning, der er fri og selvstændig. Hvor Englænderen træffer paa en tæt Befolkning, som i Indien, forsøger han sjældent paa at indpinc de overvundne Stammer under et dem fremmed System, hvorimod Russeren, forat fremkalde en konstig Enhed, omslytter Befolkningen, bruger haarde Straffe og holder

de Overvundne uophorlig under Svøben. Hvor Englænderen fremmer sin Handelsinteresse, giver han, idet han tager: den, der aabner sine Havne for Englands Varer, har gjort sig selv en ligesaa stor Tjeneste, som han har gjort Englænderen; thi det har altid vist sig, at det livligere Samkvem er kommet alle Parter til Nytte. Denne Interessepolitik, som fordømmes af Mange og af Andre betragtes som smaalig, har, ved at nærme de forskjellige Folkeslag til hinanden, været Civilisationens mægtigste Bærer, og det er mig ikke ret forstaaeligt, i hvilken Henseende Englands Seire for Tiden skulde kunne blive farlige for os. Men naar dette forholder sig saa, hvad nytter da denne Fremdragten af forudgaaende fordømmelige Gjæringer (1807)? Og kan man paa den anden Side negte, at Ruslands Seir ikke blot vilde true vor unge Frihed, men fremkalde Fare for at Kjøbenhavn kunde dele Konstantinopels, Öresund Dardanellernes Skjæbne?

En anden Grund af en høiere Betydning er under den nuværende Kamp dragen frem. Man taler omtrent saaledes: Hvorfor taale Tyrken som Hersker i en europæisk Stat, med en tildels kristen Befolkning, fordom et Hovedsæde for den kristne Kirke? Er det ikke Pligt at støtte den, der vil paatage sig et saa smukt Korstog mod Hedningerne?

Jeg udtaler det ugjerne, men jeg kan ei tilbageholde min Tanke: der er et forfærdeligt Hykleri paa Bunden af hvad der saaledes siges. Kan det da være fortjenstligt at udbrede Kristendommen ved Midler, som Kristus fordømmer? Og er det ikke paa det Utvetydigste forbudt at bruge Sværdet, forat udbrede den kristelige Lære? Kan der tænkes nogen større Modsætning, end den mellem den stille, bramfri, rent aandelige Virken paa det indre Menneske igjennem Apostelvirksomheden, og Arbeidet af en Hersker,

som sammenblander Politik og Religion, forener den verdslige og kirkelige Magt i een Person, tumler snart med det religiøse, snart med det politiske Vaaben, fremkalder en religiøs Fanatisme, forat udføre en Erobringskrig, som den religiøse Iver, naar den brændte med en ren Flamme, netop paa det kraftigste vilde fordømme? Have de allierede Vestmagter ikke allerede virket for de Kristne, og kunne de ikke netop nu bedre end Andre udrette Alt hvad der kan udrettes for de Kristne i Tyrkiet, ved at sikre deres religiøse Frihed? Hvor staaer det skrevet, at den sande Kristendom vilde vinde, ved at den ottomanniske Krone blev baaren af en græsk-katholsk Fyrste? Kristendommen har ofte gjort den stærkeste Fremgang under et hedensk Fyrstehus, ligesom den ofte er hensygnen under de aller kristeligste Monarker. Dette vide de, der tale fra det kristelige Standpunkt, naturligvis meget godt, men de glemme de simpleste Sandheder i Stridens Hede; de glemme, at man ikke bør hjælpe Nogen ved Midler, som den, der skulde hjælpes, forkaster som uværdige.

Der er Andre, som lade sig lede mere af klassiske end religiøse Bevæggrunde. De see allerede i Aanden et storartet græsk Rige, — med Helte, Talere, Kunstnere og Filosofer som i Oldtiden, — reise sig igjennem Tyrkens Betingelse. Det er et altfor løkkende Billede til at det ikke skulde tiltale Mange. Men hvorledes skulde Ruslands Seir blive Grækenlands Opreisning? Er det ikke betegnende, at den sidste Befrielseskrig satte en tysk Prinds paa den græske Throne — en Prinds, der — siger man — saarer Grækernes fine Følelse ved at foretrække bayersk Öl for Cypervin? Grækerne have maaske udviklet et saa kraftigt Liv, som man med Billighed kunde vente, maaske ikke, men vist er det, at den græske og ikke den russiske Indflydelse vilde, naar Tyrken vceg Pladsen, blive den frem-

herskende i Konstantinopel. Rusland benytter Grækerne, ligesom det har benyttet Alle, der kunde fremme dets egne Planer, og efterat Redskabet engang er brugt, vil det blive bortkastet som unyttigt.

Men siger man atter: Tyrkerne have ingen Fremtid; de ere vanslægtede i Europa; de ere ikke længer de ildfulde, kraftige Folk, men ligegyldige og blodagtige; kun i Asien træffer man endnu en dygtig Race. den europæiske er saa ringe, at man ikke gjenkjender den ældre. Der skal et dybt Kjendskab til at afsige en slig Dom. Dømmer man efter hvad Tyrkerne have udført i Farens Stund, da kan det dog ikke negtes, at de have, i Kampen mod den russiske Overmagt, udviklet en Kraft, Udholdenhed og militair Dygtighed, som meget Faa havde tiltroet dem.

Men selv om den Tid ikke er fjern, da Tyrkiet maa undergaae en stærk Omvæltning. og Overherredømmet i dette brogede Rige skal skifte Hænder, saa er Hovedspørgsmaalet for Tiden det: kan man ønske, at Rusland som Seirherre bestemmer Vilkaarene for Omvæltningen? Herved føres vi tilbage til vort Udgangspunkt: Striden er ikke mellem Tyrkiet og Rusland, men en i mange Aar forberedt, og ligesom naturnødvendig Kamp imellem England-Frankrig og Rusland. Det vil sandsynligvis faae en afgjørende Indflydelse i de fleste Lande og for en lang Tid, om den ene eller den anden af de kæmpende Parter gaar af med Seiren.

Det er første Gang, at England og Frankrig i den nyere Tid have dannet en saa inderlig Forbindelse. Denne fælles Virken gjør nærværende Krig, mere end nogen anden, til en Krig mellem Barbari og Civilisation. Seirer Östen, seirer dens Principle; seirer Vesten, seirer dens Principle. Vi kunne, hvad enten vi deltage i Krigen eller ikke, neppe haabe at faae større Magt i Verden eller faae vore Grændser udvidede; men dog have vi meget paa Spil. Seirer

Östen, vil den iskolde Ilaand, der saa ofte har lammet vor Kraft og kuert vort Sind, vedblive at hvile centnertung paa os. Seirer Vesten, kunne vi vente at faae vort frie Aandedræt tilbage igjen; vi kunne vente, at man vil lade os frit slutte os stedse inderligere til vore nordiske Paarørende, og om vi end ikke blive den vigtigste Formur mod Östens Indtrængen, kunne vi dog blive os selv og føle os som saadanne. Enhver behandler Andre efter det Princip, der danner Grundtonen i hans eget Liv: Vesten, der har et bevægeligt, frit Liv — om end Herskere til en kort Tid kunne kue det — vil ikke kunne gennemføre en Undertrykkelse af fremmede Folkesfærd; Östens Livsprincip er Alles tause Underordnelse, og derefter maa Enhver, der følger dens Banner, vente at blive behandlet.

Er det da ikke naturligt, at vi ønske Vesten Seir i denne Kamp? at vi i denne Seir see en Befrielse for os? Og kan Neutraliteten ikke opretholdes, synes vor Selvopholdelsesdrift klarlig at anvise os Valget. Ministeriet gjør visselig Ret i at holde igjen saa længe som muligt, men dersom det ved nogen Handling, der ikke paabydes ved Neutraliteten, vækker Vestens grundede Mistro, da svigter det den Pligt, der paahviler det, og viser, at det ikke forstaaer den Opgave, der er det stillet. Og glemmes maa det ikke, at vor Stilling vil være meget forskjellig enten vi tvinges til at tage Parti, eller vi frit og itide slutte os til dem, til hvem vi bør slutte os. Faren for at Ministeriet vil være vaklende og tvivlraadigt er maaske den, der især truer os. Der er i den ydre som i den indre Politik ikke nogen ledende Tanke. De mest forskjelligartede Anskuelser ere repræsenterede, — den forenende Aand findes ikke. En Minister synes at elske Österrig, en Anden Rusland, en Tredie Frankrig, en Fjerde England; men hvad Ministeriet elsker, kan vel ikke siges, og beroer muligt

paa de mest tilfældige Omstændigheder. Det kan neppe, som oftere er skeet, kaldes russisk, i alt Fald ikke saalænge Napier ligger med sine Skibsmure mellem os og Rusland; men det er i sin Orden, naar man fra den indre Politik slutter til en noget eventyrlig ministeriel Opfattelse af den ydre. Derfor man Enhver være paa sin Post. Benyttes den ydre Politik for at fremme indre Planer, kan dette Spil let blive Danmarks Undergang.

Jeg har med Forsæt undladt i ovenstaaende Bemærkninger at udtale nogen Mening angaaende Krigens sandsynlige Udfald. Dette afhænger af saa mange vanskelig beregnelige Forhold, at jeg nødig betræder saa slibrig Grund. Et Par Ord skulle blot her henstilles til nærmere Overveielse.

Forudsat at Krigen trækkes længe ud, og at navnlig det østerrigsk-preussiske ny Mæglings- eller Underhandlingsforsøg mislykkes, maa der vistnok gjøres Forskjel paa den militaire og finansielle Side af Sagen, saa nær de end ere forbundne. At Rusland har store militaire Kræfter at raade over synes Ingen at betvivle, men dog har dette Land, i Forhold til Udstrækning og Folkemængde, vist sig svagt og tildels langsomt i sine Bevægelser hver Gang det i den nyere Tid har maattet føre sine Hære uden for Rusland. Til Gjengjæld er Rusland meget vanskeligt at angribe; alle Forsøg paa at trænge ind paa dets vidt udstrakte Grund synes at have noget afskrækkende.

I finansiell Henseende er Rusland neppe stærkt. Et ringe Antal meget rige og Millioner fattige Mennesker sætte ikke et Land istand til i Farens Stund at reise store Midler. Medens man i Frankrig og England har en i det Hele vel-

havende Befolkning for sig, der, naar dens Begeistring først er vakt, gjerne giver Krigsskatten, er Massen i Rusland fattig, forpint, mistroisk, tilboielig til, naar Staten griber dybt i Folkets Lomme, at skjule hvad der er sammensparet. Et Land, der er stillet saaledes, vil altid have Besværlighed ved at holde længe ud. Selv om en Beretning, der for nogen Tid siden offentlig meddeltes, er falsk, — den, at den russiske Regering allerede havde grebet til et saa yderligt Nødmiddel som det: at kræve en stor Del af Indtægterne i Skat, saa kan der neppe være Tvivl om, at finansielle Vanskeligheder efter ikke meget lang Tids Forløb maae vise sig. Den russiske Soldat har det vistnok i mange Henseender langt tarveligere end f. Ex. vore Soldater, men det saa stærkt fremherskende Bestikkelsessystem er paa den anden Side overmaade kostbart. Og om end alle Fødemidler og andre Fornødenheder skaffes tilveie ved voldsomme Midler, med forholdsvis ringe umiddelbar Udgift for Staten, saa er denne Maade at spare paa det sikkest Middel til hurtigt at stoppe de nationale Velstandskilder og forøge den Privates Ulyst til at udrede, hvad han ellers kunde; men en Standsning i den Privates Evne og Villie til at skatte maa altid tidlig eller sildig virke paa Statens Finansstyrke.

Hertil kommer, at Rusland i Forhold til sin Udstrækning er det Land i Europa, der har mindst Forbindelse med Havet. Det sorte Hav er let lukket; naar den finske Bugt og Arkangel ere blokerede, stoppe alle Søveie; ikke et eneste russisk Skib vil, efter nogen Tids Forløb, under en Krig som nærværende, være at see paa Havet. Naar al Søhandel standser, blive mangfoldige vigtige Produkter næsten værdiløse; Landhandelen kan, hvad alle omfangsrige Varer angaaer, ingen synderlig Betydning faae, selv om den var fri.

Det forekommer mig saaledes ikke sandsynligt, at Rusland vil i lang Tid kunne udholde den Kamp, som det har fremkaldt. Dersom vi bleve indviklede i Krigen som Ruslands Fjender, vilde vi neppe føle Krigens Ulykker i nogen forholdsvis høj Grad, da vor Forbindelse med den øvrige Verden vil vedblive; ved en Krig mod Vesten vilde vi i meget kort Tid see vore Kræfter udtømte.

POLITISKE BLADE.

UDGIVNE

AF

H. H A G E.

Folkethingssaad

Nr. 3.

KJOBENHAVN.

GYLDENDALSKE BOGHANDLING.

TRYKT HOS LOUIS KLEIN.

1854.

IV.

Det holstenske Ridderskab

og

det danske Folk.

For alle Danske, der ikke ere istand til at skyde de offentlige Interesser tilbage for de private eller at drukne alvorlige Tanker i Letsindighedens Hav, er den nærværende Tid mørk og skummel, som ingen tidligere Tid har været selv ikke den, da Danmark stod rustet til Kamp paa Liv og Død. Det var dengang en aaben Fjende, der kunde mødes paa aaben Mark. Nu løstes ikke Sværd eller Skjold Og dog føle vi os omsnoede af en Magt, der knuger og sammensnører; vi fornemme det, at der i Krogene oplægges Raad imod Frihed og Danskhed, men vi kunne ikke beregne dens skjulte Kræfter; vi kjende ikke dens Snigveie, og det er os ikke ret klart, hvor og hvorledes vi skulle gaac den imode. Derfor er Stemningen hos oprigtige danske Mænd tung og trykkende, mistroisk og mistrostig. Det er som om en Taage, tæt og klam og isnende kold, hvilede over Landet.

Naar og hvormed er denne Forandring indtraadt? naar er Solglintet fra Seirsdagene i 1849 og 1850 bleven fortrængt af Slud og Taage? Kan der angives et bestemt Tidspunkt, hvorfra det er som om en dæmonisk Magt har trængt sig ind i vor Midte?

Vi ville spørge vore Landsmænd: var det ikke anderledes før den 28de Januar 1852? Og spørges der videre: hvad var da gaact forud for den Kgl. Kundgjørelse af

den Dag, da er Svaret: en Ministerforandring. Ved den kom Slesvig, ligesaavel som Holsten, under en holstensk Greves Bestyrelse — den samme Mand, for hvis schleswig-holsteinske Sindelag Grev Reventlov-Preetz i sin Tid erklærede, uagtet de hørte til modsatte Leire, at han indestod som for sit eget; ved den erholdt det holstenske Ridderskab sit dobbelte Organ i Kongens Raad; og siden den Tid kan det ikke skjønnes andet, end at det er den ridderskabelige Politik, der er bleven den gjældende i Regjeringen.

Det er dette historiske Moment, vi ville bede danske Mænd holde ret fast. Thi er der nogen Lære, Danmarks Historie prædiker paa hvert af sine Blade, saa er det den: at det er fra det Tydske, at Faren truer, imod det Tydske, at Selvforsvaret maa føres. Ien det er atter holstensk Overmod, holstensk Overmagt og Overgreb, hvorigjennem de tydske Angreb ere blevene førte; det er imod dette Overmod og denne Overmagt det gjælder om at værgе os.

Det er en gammel, gammel Strid, Danmark har maattet føre som Nødværgekamp imod de holstenske Overgreb.

Den første Akt var Nødværge imod den holstenske, lybekske Kjøbmandsmagt.

I tre Aarhundreder, fra Midten af det 13de til Midten af det 16de Aarhundrede, udøvede det store Handelslaug, der er navnkundigt som Handelsforbundet, med Lybek i Spidsen, et Tyranni over Regjering og Folk i Danmark og de øvrige nordiske Riger, som grændser til det Fabelagtige. En Række af indvortes Stridigheder og Svækkelser, og deraf opstaaede Forlegenheder, blev benyttet af tydske

Handelsmænd med Ulvens Graadighed og Rævens Snedighed til at tilvende sig Privilegier, hvorved de udsugede Marv og Blod af de nordiske Lande. Tilvands og tillands vidste de at kile sig ind og suge sig fast. Eneretten til at opkjøbe Landets Frembringelser, til at udføre dem og atter afgiftsfrit indføre fremmede Varer kom i deres Hænder; Fiskerierne i Sunde og Farvande bemægtigede de sig, saaat Vandene bleve lukkede for Landets egne Born. Øerne oversvømmedes af tyske Biessekræmmere; Kjøbstæder og Ladepladser overfyldtes med Kolonier af tyske privilegerede Kræmmere og Haandværkere, der kvalte ethvert Opsving af Driftighed og Velstand for den indenlandske Borgerstand. I mange af Danmarks Kjøbstæder vidste de endog at bringe Øvrighedsmagten i Tydskeres Hænder, og de spillede saaledes Mestere, at det ofte kom til Vold og Mord. Kongen af Danmark selv blev af det tyske Kræmmer-Overmod behandlet som beskikket Portner ved Oresund; efter den Instrux, der gaves fra Lybek, maatte han aabne eller lukke Østersøen for andre fremmede Handelsskibe. Det var den første Frugt af Tydskernes Raaden i Danmark: Udsugelse Aarhundreder igjennem af dansk Borger- og Bondestand. Danmarks kraftfuldeste Konger, Valdemar Atterdag og Kristian den 2den, søgte at sprænge Slangeknuderne; men de vare knyttede for fast; de holdt, indtil den tyske Handelsmagt, som Følge af de forandrede Tidsforhold, gik over i andre Hænder.

II.

Den anden Akt var Nødværge imod den holstengottorpske Hertugsmagt i Slesvig.

Det er ikke let at paavise i Historien en Statsfeil, der

har hævnnet sig bittre og blodigere end den, de danske Konger begik fra Valdemar den 2dens Tid af, ved at adskille Slesvigs Forvaltning fra Danmarks og give det hen under særegen fyrstelig Bestyrelse. Uden dette Misgreb vilde Danmarks hele senere Historie være bleven en anden. Et dansk Danmark vilde da, udelt og stærkt, imod Overgreb sydfra have bestaaet indtil Eideren. Men det er denne Deling og Adskillelse, der har skabt Tanken om Slesvigs Selvstændighed; den, der har løsnet Slesvig fra Danmark og draget det henimod Holsten; det er den, der gjorde Grev Gert for en Stund til Jyllands Tyran; den, der opreiste en fjendlig Throne midt i Kongens Lande; den, der har aabnet de holstenske Grever og igjennem dem Tydsklands Magter Veien til at blande sig ind i Danmarks Anliggender. Vistnok har der været Leiligheder, da denne Statsfeil kunde være afhjulpet; men det behøver ikke at siges, hvem det har været, der til saadanne Tider har afværget Gjenforeningen af Slesvig med Danmark.

De forskjellige Fyrstelinier i Slesvigs Land ynglede paa det Frødigste, og i samme Forhold blev Landet skaaret sonder og udstykket i større og mindre Parter. I dette brogede Virvar kneisede dog Hertugerne af det holstengottorpske Hus over de andre. Danmarks haardeste Qvide: Krigen med Karl Gustav, benyttede de, istedetfor at staae Landsherren bi efter Lehnspligt, — til for en Tid at tilvinde sig souverain Høihed over deres Land. Gottorp Slot, — ved Foden af Dannevirke, beregnet paa at være Støttepunkt i Forsvarskampen imod de Sachser, Slaver, Vender — blev Reden for Udsklekkelse af troløse Raad og forræderske Anslag imod Konge og Land. Ikke alene blev det hertugelige Slesvig ved tydsk Skoleundervisning, tydsk Prædiken, tydsk Rettergang, planmæssigt gjort fremmed for Moderlandet, men Fæstninger bleve opførte, hvor ved

opkommende Krig Besætninger af Danmarks Fjender bleve optagne; Forbund bleve sluttede med dem, der rakte Haanden ud efter Danmarks Throne, og saa ofte som fjendlige Hære truede Danmark, kunde de stole paa at finde Forræder-Hjælp inden Landets egne Grændser. Det er dette Optrin af Skjændsel og Jammer, der atter og atter har gjentaget sig i Kristian den 4des Krig med Tilly og Wallenstein, i Frederik den 3dies Krig med Karl Gustav; i Frederik den 4des Krig med Karl den 12te. I den sidstnævnte Krig gjorde det aabenlyse Forræderi omsider Ende paa Langmodigheden og Gjengjældelsens Time slog. Kong Frederik den 4de tog den gottorpske Del af Slesvig i Besiddelse, og erklærede Landet for ævrig inkorporeret i den kgl. Krone som et gammelt ved Tidernes Forurettelse frarevet Stykke⁴. Men Tidernes Forurettelse blev ikke gjort god igjen; Riften blev ikke helet, men forbundet med kludrende Haand. Det er berettet, at Kongen selv paa det Bestemteste erklærede sig for, at Slesvig ogsaa i administrativ Henseende burde indlemmes i Kongeriget. Var dette skeet, hvormeget Ondt vilde da være blevet afvendt! Men — forat ikke de holstenske Grevers Fremtid skulde blive fordunklet, skete ikke, hvad der burde og kunde være skeet. Kongen fulgte nemlig sine Raadgivere, og disse fandt „Sagen at være af den importance, at man ikke behøvede (!) strax at sætte den i Værk, men peu après peu“ (!). Saaledes blev Kræftbylden holdt aaben.

Det er den anden Akt af Striden mellem Dansk og Tydsk, imellem det danske Folk og de holstenske Greveslægter.

III.

Den tredie Akt er Nødværge mod den holstenske (eller for at tage Appendixet med: den slesvig-holstenske) Ridderskabs Magt.

Fra den Tid af, da Kongen af Danmark blev Eneherre i Slesvig, har den høifornemme Korporation af „Prælater og Ridderskab“ maattet friste adskillig Anfagtelse og Besværing. Det ligger klart for Dagen, med hvor stor Mistro, Regjeringen har betragtet de høie Herrers Færd. Det er blevet erklæret dem uden Omsvøb, at de mange Misbrug, der havde indsneget sig i Ridderskabets hele Stilling til Regjeringen, ikke vilde blive længere taalte; den tidligere Magt er bleven indskrænket til en raadgivende Stemme, i Anliggender vedkommende Korporationen selv; Andragendet om Stadtfæstelsen af Ridderskabets Privilegier ved de senere Kongers Thronbestigelse, er, saalange som det udgik som Fælledsandragerende, bestandig bleven afvist, og den er siden stedse bleven meddelt til hvert Ridderskab for sig, og med udtrykkeligt Forbehold af Landsherrens souveraine Rettigheder; Opretholdelsen af en Forbindelse mellem begge Ridderskaber (den saakaldte nexns socialis), som alene bestaaer i fælles Adgang til adelige Klostere, af hvilke kun eet findes paa slesvigsk Grund (i Byen Slesvig), er kun bleven tilstedt under samme Betingelse; den saakaldte vedvarende Deputation endelig, som blev tilladt ved kgl. Resol. i A. 1775, skulde ikke være videre end en Foranstaltning til at lette Forhandlingerne angaaende de særlige Standsinteresser. Men Ridderskabet synes at have gjort Jesuiternes bekjendte Symbolum til sit; enten at være, hvad de før have været, eller ikke være (sint ut sunt aut non sint). Med en Ihængenhed og Snuethed, som maaske kunde synes mere prokuratoragtig end ridderlig, have de idelig og idelig gjentaget Forsøget paa, snart under en, snart under en anden Vending, at faae deres Standsprivilegier indsmuglede som Landsprivilegier, og saaledes vinde en Deltagelse i Lovgivning og Beskatning tilbage, paa de øvrige Stænders Bekostning. De ridderskabelige Herrer ere blevne afviste atter og atter;

de ere blevne truede med Opløsning af den vedvarende Deputation; men de ere ikke blevne trætte. Omsider have de vendt det Lodne ud og henvendt sig med Besværing over Landsherren til det tyske Forbund, hvorfra de ligeledes — i Aaret 1822 — maatte see sig afviste som ubeføiede Klagere. Derefter fulgte Perioden af den stille, men frugtbare Virksomhed, der indskrænkede sig til grundigt at forberede Katastrofen, som lod sig forudsee. Det er bekjendt, hvorledes de ridderskabelige Herrer i og udenfor Standersalen udgjorde, i Forbindelse med Advokaterne, Rygstodet for „den durchlauchtige Indehaver af Virilstemmen“. Aaret 1848 kom. Prindsen af Noer, om hvem man paa Riddervis skulde have samlet sig, opløste sig i en Lygtemand: men der var Roller i Mængde for det „löbliche“ Ridderskab, ogsaa udenfor Valpladserne. Medlemmerne af samme have i Oprørstiden havt Sæde i enhver af de oprørske Regjeringer; de have afløst hverandre: i den provisoriske Regjering, i Fællesregjeringen, i Statholderskabet, ligesom og i Landsforsamlingen, der skulde repræsentere den nordalbingiske Stat. Dette var Ridderskabets Opfattelse af Ridderligheds-Pligten mod Landsherren.

En slesvigsk Forf. (F. Wolfhagen — nu Amtmand i Flensborg — i „Antislesvigholstenske Fragmenter“ 10 II.) har i Aaret 1848 sluttet en historisk Fremstilling, „om det slesvigske og holstenske Ridderskabs nexus socialis“, med disse Ord: „Den seneste Tids Begivenheder ere for en stor Del Ridderskabets Værk. At disse, hvad Udfald Sagen iøvrigt end maatte tage, ikke kunne blive uden væsentlig Indflydelse paa Ridderskabets fremtidige Stilling, kan neppe være nogen Tvivl underkastet“. En saadan Indflydelse er heller ikke udebleven, men hvordan, i hvilken Retning? I Aaret 1850 skrev Geheimeraad Scheel (Fragmenter I II.): „... Det Samme — (som om det slesvig-holstenske Kancelli, den slesvig-holstenske Regjering, den slesvig-holstenske Over-

appellationsret, det slesvig-holstenske Sanitetskollegium, Departementet for det fælles Statholderskab: at de nemlig som fælles maae ophæves) -- gjælder om det slesvig-holstenske Ridderskab, hvilket desuden, da det aabent har sluttet sig til Rebellionen, ikke kan vedblive som Korporation*. Saa sikker var en Mand som Geheimeraad Scheel angaaende den Stilling, som Ridderskabet maatte have beredet sig ved den aabne Tilslutning til og Deltagelse i Oprøret; det vides heller ikke rettere, end at den nuværende Minister for Slesvig dengang yttrede sig uforbeholdent i samme Retning.

Men det er gaaet anderledes -- saaledes, som det havde kunnet ventes, dersom Ridderskabet havde spillet lige den modsatte Rolle, havde vovet Guds og Blod for at bekæmpe Oprøret, dersom det havde havt Fordring paa en ridderlig Belønning for en ridderlig Fortjeneste af Land og Landsherre. Efter Forordningen for de slesvigske Provindsialstænder af 15 Mai 1834 var nemlig Ridderskabets Andel i den raadgivende Stændervirksomhed indskrænket paa dobbelt Maade: de 4 Medlemmer af samme valgtes af Kongen, og Valget var indskrænket til Ridderskabsmedlemmer, som vare i Besiddelse af et Prælaturs, et adeligt Gods eller Gods-fideikommis. Ved den nu givne Forfatning for Hertugdømmet Slesvig, der tillægger Stænderne besluttende Myndighed, er Grundeierdom forblevet Grundvolden, hvorpaa Systemet hviler, og de større Grundbesidderes Klasse er repræsenteret ved 5 Medlemmer. Ikkun for Ridderskabets Vedkommende er en Forandring foretagen, hvorved begge hine Indskrænkninger falde bort: de 4 Medlemmer vælges ikke længer af Kongen, men af Ridderskabet selv, og ethvert Medlem af en ridderskabelig Familie, som har de almindelige personlige Egenskaber, er baade valgberettiget og valgbar, selv om aandelig Nullitet maatte være forenet med en til-

svarende borgerlig Nullitet, i Henseende til Besiddelse og Livsvilkaar. Det for ikke længe siden afholdte Ridderskabs-Valg har allerede udvist mærkelige Exempler.

Dette er en interessant Vending af Tingene, som ikke kan fattes skarpt nok i Oie, ikke lægges alvorligt nok paa Sinde. Det synes ikke overvættes dristigt, naar Geheimeraad Scheel spaaede, at Ridderskabet, „da det aabent har sluttet sig til Rebellionen, ikke kan vedblive som Korporation“; men seer det nu ikke ud som om det netop er „Rebellionen“, der har givet Ridderskabet Adkomst til, i mere udelukkende Betydning end før, at træde op som politisk Korporation? Kort efterat man har seet Oprøret baaret af de ridderskabelige Navne, har man det Syn, at de personlige Bærere af disse Navne udmærkes ved at blive, som blotte navnebærere, kaldede til Sæde i den besluttende Stændersforsamling. Det behøver neppe at bemærkes, at den holstenske Forfatning heri ligner Tvillingsøstren, som den ene Draabe Vand den anden — saameget lettere ville de have ved, i en beleilig Stund at flyde sammen til een. Heller ikke behøver det at bemærkes, at Ministren for Slesvig ikke mindre end Ministren for Holsten er Medlem af det „löbliche“ Ridderskab. Enhver nærer og qvæger sit eget Kjød og Blod. Er det ikke, som om Reventlov Preetz's Attest ved saadan Leilighed træder frem for Tanken med store Bogstaver?

Men der er meget Andet at betænke for det danske Folk, naar det, saaledes som nu, finder sig stillet overfor den holstenske Ridderskabs Magt.

For det Første betænke man den danske Grundlovs, den frie Forfatnings Stilling overfor holstenske Grever, Prælater og Riddere!

Bemeldte Grever, Prælater og Riddere havde ved deres Spil i 1848, og følgende Aar, idetmindste paadraget sig een Synd, som til enhver Pris maatte søges udsonet. De vare, som en Slags Skuespillere mod egen Villie, middelbart blevne det danske Folk behjælpelige med at skabe en fri Forfatning — en Forfatning, der blandt andet ikke erkjendte privilegerede Klasser i Samfundet. Dette Forfærdelige maatte Ridderskabet skaffe ud af Verden. Til at sætte dette igjennem paa lempelig Maade — ligesom Døden kan bevirkes ved langsomt virkende Gifter, der efterligne den naturlige Svækkelses Gang — syntes intet Middel sikkrere, end at holde ret stivt paa den Sætning: at Slesvig ikke tør bringes et eneste Fodsbred nærmere til Kongeriget, end Holsten. Vel træder man al historisk Virkelighed under Fodder ved at slaae i Hartkorn, hvad der staaer adskilt og forskjelligartet baade i politisk og i national Henseende: det overveieude danske og det reent tydske Hertugdømme, det tydske Forbundsland, og et Land, der har ligesaa lidt at gjøre med Forbundet som Kongeriget. Men ikke desmindre — kunde det blot lykkes at faae slaaget det fast som Grundsætning: fuldkommen Ligestilling af Slesvig og Holsten til Kongeriget — saa maatte der synes at være glædelig Udsigt til at kunne faae Bugt med den forhadte Grundlov. Dersom der nemlig fra dansk Side skulde blive sagt: „Kongeriget har, hvad Slesvig og Holsten endnu ikke have opnaaet, sin Forfatning, lovformelig givet og høitidelig besvoret; her have vi altsaa det naturlige Grundlag for Helstaten; lad den blive dannet ved at udstrække Kongerigets Forfatning til det danske og de to tydske Hertugdømmer,“ — saa vilde Grever, Prælater og Riddere have Svaret paa rede Haand: „Gud og vore Ahner forbyde, at vi skulde lade os finde villige til at bortkaste vore nedarvede Stands-Privilegier! Og selv om vi kunde forglemme os saa vidt, hvorledes

kan man da tænke sig, at den høje Forbundsdag skulde give sit Samtykke til, at Dele af Forbundet, som Holsten og Lauenborg, bleve indlemmede i en Forfatning, der saa lidt stemmer med Forbundets Grundsætninger for den indre Politik? — Dersom der da fra dansk Side videre skulde blive sagt: „Nu vel da, saa lad Danmark blive staaende ved sin Forfatning, og Hertugdømmerne faae hver sin Forfatning, afpasset efter ethverts særegne Forhold, og man forbinde derefter de enkelte Statsdele ved en fælles Repræsentation!“ — saa vilde Svaret fra Grever, Prælater og Riddere atter være paa rede Haand: „ja, men hvorledes gaaer Saadant an, naar der skal skabes en virkelig Helstat? det er allerede slemt, at Staten er delt i danske og tyske Lande, i Forbunds-Lande og Ikke-Forbundslande; dersom nu dertil skulde komme en væsenlig Forskjellighed i borgerlige Friheder og Rettigheder, vilde der da ikke være en Spire til bestandig Skinsyge, Ufred og Splid?“ — Saa fortræffeligt kan Helstats-Fordringen tjene alskens Planer! Intet er simplere end den Taktik, hvorefter de holstenske Grever, Prælater og Riddere kunne udføre Felttoget imod den danske Grundlov: Helstaten, — en ret fuldstændig Helstat — det er det Første og Sidste! Samtlige Statsdele skulle stilles ligelig, al Forskjel skal jevnes! Holstens Friheds-Grændse er ved Forbundslovene bestemt engang for Alle! Den holstenske Forfatning tilskæres altsaa efter Modellen, saaledes som den er justeret i Wien, Berlin og Frankfurt; derefter følger den slesvigske Forfatning efter samme Tilsnit (man kan ogsaa maskere Spillet lidt ved at lade den slesvigske komme først til Verden). Dernæst træder man op med det Spørgsmaal: hvorledes det da skal være muligt at faae skabt en fuldstændig Helstat, uden at omstøbe den danske Forfatning efter den holstenske? om der ikke maa erkjendes at være en Nødvendighed, som næsten kan benævnes europæisk, der kræver en slig Om-

stobning? — Man vil see, at det i Grunden er det samme Stykke, der bringes paa Scenen, som dengang da Kongelovens Arvesølge blev kastet overende, og Arvesølgens i Holsten blev gjort til Model for den danske Thronfølge.

Ondet vil strække sig langt videre. Thi bringes det først dertil, at danske og tyske Lande, Forbunds og Ikke-Forbundslande, blive betragtede som ensartede, saa er Porten aaben for holstenske Grever, Prælater og Riddere til at udstrække deres Indflydelse og Myndighed over hele det danske Folk. Og vil man vide, hvad der kan ventes af et ridderskabeligt Herredømme i Danmark, da kaste man Blikket Syd for Kongeaen: — til Landet, hvor Pressen er kneblet; hvor Regjeringsmagten morer sig med at forbyde snart en Almanak, snart et Blad, med at befale paa Maa og Faa, hvorledes Navne paa Flekker og Stæder og Gaarde skulle udtales og skrives; hvor Embedsmanden i Haderslev ikke uden Ministrens naadige Tilladelse tør spadserere til Kolding, — i Tønning ikke tør lade sig sætte over Eideren; hvor Embedstanden behandles som umyndige Smaa, der mades aandeligt efter den ministerielle Kogebog; hvor den maa see Fødetagen sig af Munden, som den agter god til at faae Forstand af, og derimod maa indtage Blade og Bladstumper, selv om Virkningen af denne Medicin bliver et aandeligt Vomitiv; — hvor der skabes en Folkerepresentation, som efter sin Sammensætning maa antage en statsfarlig Karakter, men hvor Greveligheden staaer usynlig hos, for at slaae ned med Knutten i Stændersalen som i Skolestuen! Og komme vi, saavidt det med Grundloven til Stopper lader sig gjøre,

ikke ret godt bagefter? Afskedigelsen af tre Embedsmænd, som i Rigdagen havde gjort sig ubehagelige for Ministrene, er dog en ret anstændig Begyndelse, og den kan tillige overfor Slesvigholsteinerne betragtes som et smukt Forsoningsmiddel. Næst efter den glimrende Opreisning, som er given Ridderskabet ved den nye Valglov, kan Intet være mere skikket til at formilde den hos Slesvigholsteinerne, ved Beskyldningen for Oprør og Mened, oprørte Stemning, end naar danske Embedsmænd, — der lode sig binde ifølge Grundlovens Bud af deres Overbevisning — behandles paa selvsamme Maade som i sin Tid de slesvigholstenske Embedsmænd. Er ikke den Plet, der hvilede paa dem, herved med sin Takt udslettet?

Vi troe dog ikke, at den russiske Regjerings Grundsaetninger lade sig overføre fra Holsten — hvor Mindet om et Slags russisk Hofstat maaske endnu bevares — til Danmark. Det danske Folk har længe haft Grund til paa Sproget Vegne at klage over den oldenborgske Kongeslægt, men selv i Enevolds-Regjeringens Aarhundreder, har det danske Folk tildels fundet sin Karakter udtrykt i det hele Regjerings System. Imellem de russiske Czarer og de danske Enevoldskongers Regjering er der kun Modsætning at finde. Saaledes er der en vis Humanitets Karakter i de Overordnede Forhold til de Underordnede, en vis Agtelse for Mandens og Borgerens naturlige Ret, en vis Rimelighed og Fornuftighed, som ikke byder paa Trods, ikke tvinger af Lyst, ikke behandler Personer som Marionetter, — der ere blevne staaende Træk i de danske Bestyrelses-Forhold. Derfor kan dansk Væsen intetsteds og ingensinde bestaae med det holstenske Ridderskabeligheds-Herredomme: og derfor maae vi gjentage det atter og atter, uden at blive trætte, hvad den nuværende Indenrigsminister, Geheimeraad Tillisch, udtalte i Rigsdagssalen, kort efter Grev Moltkes Udnævnelse

til Minister for Slesvig. „Jeg har anseet og anseer det endnu for uheldigt, at man vilde sætte en tydskdannet Mand i Spidsen for Regjeringen i et dansk Land; jeg vil til enhver Tid ansee det for uheldigt, men fornemmelig under nærværende Omstændigheder, fordi jeg mener, at denne Foranstaltning kunde faae Udseende af, at man vilde vende tilbage til den gamle Fremgangsmaade, som har været Roden til alle vore Ulykker, ikke alene i de senere Aar, men igjennem en lang Række af Aar.“ (Folketh. Td. 1852. S. 5380.) Dette er i denne Mund meget bestemte og stærke Ord.

VI.

Dette maa altsaa enhver dansk Mand, der har Øiet aabent for sit Fædrelands Historie, vide og sige sig selv: at det Tryk, der nu hviler tyngende og lammende paa os Alle, kun er Fortsættelsen af det Tryk, der har tynget og lammet i mange tidligere Aar; — at det er tydsk Overmagt og Overmod, repræsenteret ved Kjobmands-Aristokrati, ved holstensk Fyrstemand og Ridderskabelighed, der har hemmet den danske Frihed i dens Udvikling.

Skal derfor borgerlig Frihed bevares i Danmark, skal en sund og naturlig Udvikling finde Sted, da maa den holstenske Overmagt trænges tilbage. Betingelsen for at gjøre Modstand mod denne Overmagt er først og fremmest den, at Slesvig styres af en dansk Mand, i dansk Aand. Igjennem de holstenske Grevers Styrelse af Slesvig gaaer — bevidst eller ubevidst — en udansk, en tydsk, en slesvig-holstensk Aand. Hvad Grev Moltke har gjort for det Danske i Slesvig, ved at slaae Sproggrænsen fast, er for Intet at regne, naar der i samme Øieblik dannes en Stænderforsamling med besluttende Myndighed, som ifølge Valgloven

nødvendigvis maa spille Landets indre Anliggender i Hænderne paa et tysk Flertal, der vil fortsætte det gamle Forkuelses-system mod alt Dansk, — at arbeide paa at drage Slesvig længer og længer bort fra Danmark, fore det nærmere og nærmere over til Holsten. Denne Kjendsgjerning taler ved sig selv; den kan ikke bringes til Taushed, ikke bortforklares. Ved denne ene Foranstaltning er Slesvigholsteinismen klogelig betrygget; og Spillet vil være gaaende, dersom den holstenske Ridderskabeligheds Magt skal vedblive at staae ved Roret.

VII.

Hvorledes skal da Roret blive ført over i andre Hænder? Hvor er en Dæmning at finde imod holstensk Overmagt og Overmod?

Vi svare: det danske Folk staaer ikke længer som tilforn politisk magtesløst; det har selv en Haand med paa Roerpinden. Det var den danske Hær, der i Krigens Aar viste de holstenske Overgreb tilbage; det er den danske Rigsdag, der i Fredens Aar maa fortsætte den samme Gjerning. Vil man sige, at dette jo er blevet forsøgt, men forgjæves forsøgt; at Rigsdagen ikke har været istand til at fortrænge et Ministerium, hvori holstensk Ridderskabelighed er Sjælen, medens de Mænd, der sidde i samme under dansk Navn alene synes at tælles med, — saa ligger Svaret ikke langt borte. Thi hvorfor har Rigsdagens Indflydelse ikke været større? hvorledes er det muligt, at Ministeriet har kunnet sætte sig ud over ethvert konstitutionelt Hensyn til Rigsdagen? Ja, hvorfor og hvorledes, uden derfor og derved at Folket ikke har staaet Rigsdagen tilbørligt bi, har glemt, at Rigsdagens Sag er Folkets Sag, at den Ringægt eller Tilsidesættelse, som vises mod Rigsdagen, vises det hele Folk. Har Folket altid ved Interessen

for Valgene eller Rigsdagens Forhandlinger i de vigtigste Sager, eller paa anden Maade været noksom paa sin Post; har det noksom støttet og styrket Rigsdagen imod den avindsyge Stemning i de høie Sale? Hvad der saaledes fra forskjellige Sider er forsomt eller forseet maa søges oprettet. Det gjælder nu langt mindre om lærde, juridiske og stats-oekonomiske Kundskaber hos Rigsdagens Medlemmer, end om almindelig Dannelse, et sundt praktisk Blik, og fremfor Alt Karakterens Renhed og Fasthed og varmt Hjerte for Fædrelandets Frihed og Vel. Naar man seer Rigsdagen sammensat for den større Del af frisindede, dygtige, danske Mænd: af større og mindre Jordbesiddere, Fabrikeiere, Handelsmænd, Haandværkere, i hvis borgerlige Væren en Ministermagt i holstensk-russisk Aand ikke kan faae Tag, da skal det vise sig, om en holstensk Ridderskabs-Politik ikke vil strande paa denne Klippe.

Det er glædeligt at see, hvorledes dette Haab tildels er gaaet i Opfyldelse, men flere Valg forestaae, og vi vende os derfor gjentagende til disse Klasser af Medborgere, og bede dem alvorligt gaae i Rette med sig selv: om det Krav, Fædrelandet har paa dem i et Øieblik som det nærværende.

VIII.

Blandt de Stotter, Rigsdagen i sine senere Kampe mod holstensk Ministermagt har maattet savne, er den, som det danske Aristokrati kunde og burde have ydet; det har holdt sig tilbage eller kastet sig over i den fjendlige Leir.

I denne Henseende seer det misligt ud. Holsten har sit Aristokrati, med tydsk Præg, baade i national og politisk Henseende. Hvor skulle vi søge Noget som i dansk Retning har et lignende Præg? Absolutismen er i Almindelighed mægtig til at nedtrykke og qvæle, men ikke mægtig til at

akabe og oplive. Saaledes har Absolutismen ogsaa virket i Danmark. Den har nedtrykt og qvalt det nationale Aristokrati, de berømmelige Slægter, der tilforn kunde holde fremmed Adelsvælde inden dens egne Enemærker. Er der af denne Fortids Herlighed stort Andet tilbage, end skraldende Navne og glindsende Skjolde? Er det den kjernefulde Kraft vi see for os, der kan være overmodig og stolt, men ikke let lav og uselvstændig, eller er det ikke som oftest et Hofslæng, et Junkervæsen, der ligesom slæber sig bag holstenske Grever, Prælater og Riddere? Og kan et saadant kaldes et Aristokrati i Ordets rette og store Betydning? Vi tænke os ved et sandt Aristokrati Mænd, som søle sig ved Byrd og Stilling kaldede til at repræsentere Nationen, til at føre dens Sag ikke mindre imod Despotiets Vilkaarlighed og Fremmedvældens Overgreb, end imod Demokratiets Yderligheder og plebeiisk Nivellering. I deres Sted er Landet blevet oversvømmet af udenlandske Slægter, der vare fremmede for Folkets Sprog og hele Væsen, og for detmeste ere blevne staaende udenfor Folket, uden Indsigt i og Agtelse for dets Tarv og Krav, — Forbundsfæller eller rettere lydige Tjenere af det holstenske Aristokrati.

Men igjennem al denne Elendighed maa der dog være Lys at skimte. Vi lade den hele Skare af Fremmede staae udenfor, der leve i Landet, boe iblandt Folket, men uden i Virkelighed at høre Danmarks Land og Folk til. Vi see ogsaa bort fra dem, der, uagtet de ved Forfædres Navn og Historie ere knyttede til Danmark, dog have tilegnet sig den fremmede Lunkenhed og Ligegyldighed, eller ikke kjende nogen hoiere Interesse end den, der dreier sig om saa kaldte velerhvervede Rettigheder. Saaledes kan det danske Folk ikke erkjende som sin Repræsentant den fyenske Kammerherre, der for ikke længe siden i Flensborg og Angel tog sig saa lille ud overfor det holstenske Aristokrati.

med dets levende og stærke Sympathier og Antipathier, hvilke det ved Siden af dets mange Feil kan rose sig af. Men dog kan det ikke feile, at der maa blive ikke Faa tilbage, ikke alene med berømmelige Forfædres Navne og Rigdomme, men ogsaa med deres danske Hjertelag, som ikke betænke sig paa at gjøre Herluf Trolles Ord til deres: „Hvorfor ere vi Adelsmænd? hvorfor bære vi Ordener og Kjæder? hvorfor eie vi Herregaarde? Ville vi nyde Landets Goder, maae vi ei heller krympe os for Faren, naar det gjælder.“ Det er ikke unaturligt, at der hos disse Mænd kan være nogen Uvillie mod Valgloven, Frygt for visse Forholds Ordning i en for demokratisk Retning, — eller at de i Landboforholdene, fra deres Standpunkt, have gjort Modstand mod Bestræbelser, der ikke tiltale dem; men hoist forunderligt vilde det dog være, om Skræmselsbilleder fra tidligere Tid nu, under de saa grundigt forandrede Forhold, skulde vedblive at virke. Og vilde det ikke være aldeles uforsvarligt, om Betænkelighed og Frygt af ren aristokratisk Udspring gjorde dem blinde for Øieblikkets uhyre Betydning, for Fædrelandets Fordring i dette Øieblik, netop til Mænd i deres Stilling, af deres Betydenhed? Føle de da ikke, at netop deres Stilling i Samfundet vil være uoprettelig ødelagt, dersom de svigte i det Øieblik, da der skal skiftes mellem Dansk og Tydsk; da det skal afgjøres, om Danmark og Slesvig skal kunne forfølge sin naturlige Udviklingsgang, eller denne skal blive krydset og overskaaret af holstensk Ridderskabeligheds-Politik?

Neldebladet brænder kun ved ængstelig Berøring, ikke ved kraftigt Haandtag.

Skrevet sønd 26de Juli.

POLITISKE BLADE.

UDGIVNE

H. H A G E.

Folkethingsmand

Nr. 4.

KJØBENH.

GYLDENDALSKE BOGHÅNDLING.

TRYKT HOS LOUIS KLEI.

Ministeriet og Grundloven.

Vi ere blevne overraskede ved pludselig at modtage en Fællesforfatning fra Ministeriets Haand. Spørgsmaalet om Forelæggelse eller Ikkeforelæggelse er saaledes afgjort paa en hoist eiendommelig Maade, — saa eiendommelig, at der endog gives dem, der betragte Forfatningens Indførelse, fordi den ikke øieblikkelig indtræder i sin fulde Udstrækning, som en Slags Forelæggelse. Forunderligt er det da heller ikke, om Begreberne hos svagttenkende Mænd kan forvirres, thi der skal virkelig nogen Aarvaagenhed til, for ikke at tabe Traaden under de Spring, vi ere Vidner til.

Det er ikke første Gang, at C. Moltke-Ørsted have forsøgt at skabe en Forfatning. Netop disse tvende Mænd havde (foruden P. G. Bang) den væsentligste Andel i Reskriptet af 28. Januar 1848. Dette Forsøg mislykkedes. Uagtet det gik ud paa, at Fællesforsamlingen skulde have besluttende Myndighed, blev det forkastet fra alle Sider af tvende Hovedgrunde: Uretten mod de Danske ved Repræsentantallet og den aristokratiske Valglov.

Da dette Forsøg maatte ansees som strandet, og de politiske Storme for Alvor begyndte, kaldtes yngre og dygtigere Kræfter til Sæde i Kongens Raad. Nu træder den engang prøvede og engang fordomte Politik atter frem. Da den møder Vanskeligheder paa sin Vei, vil den overhugge Knuden i Stedet for at løse den. Dog have vi endnu i dette Øieblik mere med den juridiske end med den militaire Revolutions-aand at gjøre.

Krigeren, der vil fremme ærgjerrige Planer og i saa Henseende benytter heldige Omstændigheder, styrter gjerne frem med dristig Hensynsløshed; hans urolige Higen efter at naa sit Maal, hans Mangel paa Agtelse for bestaaende Former og Lovens Bud, bevæger ham til med Vold at sprænge, hvad der staaer ham i veien: han vover Alt paa eet Tærningkast, beredt paa at vandre til Skafottet, dersom hans Forsøg mislykkes.

Juristen gaaer forsigtigere tilværks. Han har en vis Frygt for aabenlyst at bryde Loven, som han selv har nogen Del i at skabe, og som han daglig anvender. Han er snuere, mere beregnende end Krigeren. Han vover mindre, men naaer ogsaa langsommere sit Maal.

Den Ene omhugger med stærke Oxeslag Frihedstræet, den Anden gjennemfører og undergraver det som Jordens Kryb, eller herover det Luft og Varme, saa at det maa hensygne og tilsidst gaae ud. Mod den Førstes Anfald kan man i Reglen kun stille den fysiske Magt, mod den Sidstes kan Snildhed, Udholdenhed og Straffansvar bedre benyttes. Men ofte staaer Krigeren med sine Bajonetter bag det juridiske Ordkløveri, og da maa Kræfterne dobbelt anspændes, for at afvæbne en slig forenet Styrte.

I.

Der synes hos os at herske endel Uklarhed med Hensyn til Betydningen af Ministeransvarligheden. Mange tage Grundloven for sig og mene, at naar der ikke findes et bestemt Bud paa hvad den byder, saa kan Rigsretten ikke domfælde Ministrene. Dette er en Opfattelse, der umuligt kan være rigtig, af den simple Grund, at Ministeransvarligheden da ikke vilde have det mindste at betyde. Vel maa man nemlig erkjende med Orsted: at „den Indflydelse,

som Rigsdagen naturligvis maa have paa den hele Statsstyrelse, maa medføre, at de Ministre, som ikke have vist den fornødne Virksomhed eller Duelighed, maae blive at borttjernerne“ (Rigsforsamlings Frhdl. S. 1648), og med David: at den moralske Ansvarlighed, for en „ærekjær Mand i saa hoi en Stilling,“ maa have „saa megen mere Betydning for ham, som han maa vide, at, naar han har mistet sin Støtte i den offentlige Mening, der er det Overveiende i enhver Stat, hvor det konstitutionelle Liv er udviklet, maa han falde“ (S. 1654—55); — men man har dog Exempler paa, at det ikke altid gaaer saa. Man har saaledes seet, at Mistillidsadresser ere indgivne af en Rigsdag, og at Ministrene dog ere blevne paa deres Post; man har seet, at Ministrene have tabt al „Støtte i den offentlige Mening,“ og at de dog ikke have været saa „ærekjære“ at „falde.“

Altsaa kan der dog virkelig være Brug for Ministeransvarligheden, fordi konstitutionel Sundhed stundom mangler. Naar man imidlertid altid vilde fordrø, at et bestemt Lovbud skulde være krænkø, forinden Anklage skeer, hvorledes skulde Rigsretten da med Nytte sættes i Bevægelse? Naar man venter med Anklagen indtil en Krigsminister har besat Gange og Trapper, der føre til Rigsdagen, eller fyldt Slotspladsen med bevæbnede Holstenere, da vil han aabenbart lee af Anklagen. Naar man venter indtil Censur indtræder, Forsamlingsfriheden er ophævet, Rigsdagen standset i sin Virksomhed, da er det klart, at Anklagen kommer for sildigt.

Skal Ministeransvarlighed kunne opfylde sin Hensigt, da maa den netop anvendes førend de sidste, de grove, de afgjørende Brud ere skete, — da maa Folkets Repræsentanter forfølge de forudgaaende Skridt, der true Forfatningen, og lamme Rigsdagen i dens Virksomhed, og som nødvendigvis føre til Forfatningens Undergang, dersom de ustraffet fortsættes og lykkes.

Naar saaledes en Minister udreder Udgivter, der ikke ere bevilgede af Rigsdagen, ved Hjælp af en Kasse, der ikke er under Rigsdagens umiddelbare Kontrol; naar Ministeriet udgiver provisoriske Finantslove; naar det giver Toldlove for Slesvig og Holsten, der middelbart frembringe en Toldenhed, hvilken forelobig var forkastet af Rigsdagen; naar det, for at sætte sin Krig igjennem, Slag i Slag opløser Rigsdagen, i Stedet for at være saa ærekjær at foretrække offentlig Agtelse for den offentlige Plads; naar en Minister truer Embedsmænd med Afsked, der ifølge Grundloven stemme efter deres Overbevisning; naar en Minister afskediger Embedsmænd, der have stemt efter deres Overbevisning; naar Forfatninger gives for enkelte Landsdele uden Hensyn til, om Grundloven som Rigsforfatning derved krænkes og Forvirring opstaaer i Statsdelenes indbyrdes Forhold; naar der fra Ministerbænkene vises den største Trods og Ringeagt mod Landets lovlige Repræsentation, og navnlig „Vetoet“ tilraades i en Mængde vigtige og uvigtige Sager; naar den danske Grundlov søges indskrænket til en Provindsforfatning og man nægter at forelægge den Fællesforfatningen, der skulde træde i dens Sted, ja end ikke vil lade Rigsdagen kjende Fællesforfatningen, forinden Samtykket til Grundlovsforandringer gives: — da er Grundloven brudt i sin inderste Kjerne paa mange Maader, og det er ligegyldigt, om den enkelte Bestemmelses Ord er krænket, naar Ministeriets Færd gjør en fri, selvstændig og lovmæssig Benyttelse og Udførelse af Grundloven til en Umulighed.

Denne Opfattelse af Ministeransvarligheden er ogsaa, hvor Forfatninger bestaae, den almindelige, og Forhandlingerne paa Rigsforsamlingen vise, at den ogsaa var det hos os, da Grundloven blev vedtaget. I Grundlovsudkastet § 19 hed det: „Ministrene kunne drages til Ansvar for de i deres

Embeder begaaede Forbrydelser og for Handlinger, som ere aabenbart skadelige for Staten.“ Udvalgets Flertal tiltraadte Udkastet, medens et Mindretal foreslog i Stedet derfor: „Ministrene kunne tiltales for Embedsforsøelser;“ det sidste Ord foreslog Andræ ombyttet med „deres Embedsførelse.“ Dette Andræs Forslag gik af med Seiren, men heraf kan man ingenlunde udlede, at Forsamlingen vilde indskrænke Ministeransvarligheden yderligere end Udkastet, der med Forsæt havde brugt temmelig ubestemte Udtryk. Forslagsstilleren erklærede netop udtrykkelig, at hans eneste Formaal var at lade en senere Lovgivning have frie Hænder (Rigsfrsmstfrhdl. S. 1651 jvfr. 2803 04). Orsted, der heller ikke var ganske tilfreds med Udkastet, udtalte, at Ministrene kunde paadrage sig Ansvar ved „at forsømme de Forpligtelser, som paaligge dem, f. Ex. ved at forsømme det Tilsyn, som de skulle have med Statens Midler og med Embedsforvaltningen“ (Rigsfrsmstfrhdl. S. 1648). — „Det er nok,“ yttrede han ved Sagens endelige Behandling, „at det (der beslattes eller udføres) er mod Statsforfatningen eller Lovene, f. Ex. naar et ulovligt Arrestdekret bliver udstedt, eller naar Statens Midler blive anvendte paa en Maade, der ikke kan bestaae med den paa lovlig Maade vedtagne Finanslov, eller Embeder blive bortgivne til Personer, der ikke have de lovbestemte Qualifikationer.“ „Paa den anden Side har jeg troet, at det ligeledes burde være udtrykt, at Ministrene ogsaa ere ansvarlige for Forsømmelser, og at de, hvor de forsømme, hvad de burde gjøre, f. Ex. undlade den fornødne Agtpaagivenhed med Statens Finanser, kunne paadrage sig et Ansvar“ (S. 2802).

Meningen med Ministeransvarligheden er altsaa den: at Folkethinget med Frihed og Takt skal skønne, om der i Ministeriets Virksomhed i Almindelighed eller i det enkelte Tilfælde, er en saadan Forsømmelse af de konstitutionelle

Pligter, en saadan Mangel paa Agtelse for Forfatningen, at der er Fare for dennes Bestaaen eller en vrang Udvikling af den, dersom Ministeriet fremturer paa den engang betraadte Vei. Da er det Tid at standse, advare, søge at fjerne Ministeriet, og naar alt Andet slaaer feil, fordi Vedkommende har „Æven“ mindre „kjær“ end passende kunde være, da at tye til Rigsretstiltale som det yderste Nødmiddel.

II.

Den nu i tvende Aar fulgte Politik har tilsidst bevirket, at man næsten har glemt det retlige Grundlag, hvorpaa vi staae. Ministeriet kan lægge Planen til et nyt Grundlag, men det tør ikke tilsidesætte Landets bestaaende Lov og Forfatning for de Planer, det søger at iværksætte; thi det maa dog enhver redelig Mand være paa det Rene med, at den Lov, der staaer, kun ad lovlig Vei skal afløses af en ny, og at den ældre Lov har fuld og ubetinget Gyldighed, indtil den nye lovlig er vedtaget.

Det kgl. Svar af 24. Marts 1848 til de schleswigholsteinske Afsendinge danner Udgangspunktet for den Politik, der afløste den tidligere forsøgte, fordømte og opgivne Politik, hvilken især skyldtes Carl Moltke og Ørsted. Hs. Majestæts Svar gik ud paa: at Holsten som selvstændig tysk Forbundsstat skulde erholde en „i Sandhed fri Forfatning;“ Slesvigs „uopløselige Forbindelse“ med Danmark skulde „styrkes ved en fælles fri Forfatning.“

Ved Kundgjørelsen af 6. April begyndte den praktiske Udførelse af denne Politik. Reskriptet af 28. Januar 1848 blev hævet, og Stændernes Indkaldelse besluttedes, forat de kunde erklære sig over en Valglov, hvorefter en Rigsforsamling skulde vælges.

Ostifternes Forsamling indkaldtes til den 26. April, Provindsialstænderne fra Nørrejylland og Slesvig skulde uopholdelig i samme Øiemed sammenkaldes.

I den Stænderne forelagte Valglov var der givet Bestemmelser saavel for Slesvig som for Jylland og Østifterne (§§ 4, 6, 15). Krigen gjorde det imidlertid umuligt at høre den slesvigske Stænderforsamling. I Motiverne til Valgloven af 7. Juli 1848 beklages, at den „ikke har været forelagt den slesvigske Forsamling,“ og da „de samme Forhold, hvis de fremdeles skulde vedblive, gjøre det umuligt, at slesvigske Deputerede kunne blive valgte til Medlemmer af den Rigsforsamling, for hvilken Udkastet til Forfatningsloven skal forelægges,“ saa „bliver Forfatningen kun provisorisk, forsaavidt en folkelig Repræsentation for Hertugdømmet Slesvig, der i dette Øiemed maatte sammenkaldes, og som vil blive at vælge efter de samme Principer som den forestaaende Rigsforsamling, maatte ønske, at en ny Rigsforsamling tager den hele Forfatning under Overveielse, for i Forening med Hans Majestæt at vedtage de Forandringer, der maatte ansees for ønskelige.“ I Lovens §§ 4, 6, 15 findes de samme Bestemmelser optagne angaaende Slesvig, som i det Stænderne forelagte Udkast.

Rigsforsamlingen traadte derpaa sammen. Efterat Hs. Majestæt Kongen ved en Tale havde aabnet den, udtalte Hs. Excellence Grev A. W. Moltke sig paa Ministeriets Vegne, og forkyndte: „Grundlaget for dets (Ministeriets) Politik indeholdes i Kongens Svar til de slesvigholstenske Udsendinge.“ Og: „At den (Regjeringen) . . . ikke mere har fremskyndet Rigsforsamlingens Sammenkomst, er ikkun skeet paa Grund af det lidet Ønskelige i, at vedtage en Forfatning, som det maa være vor Paastand og vort Haab ogsaa skal omfatte Slesvig, udenat Slesvigs Udsendinge kunne deltage deri. Naar dette nu ikke længere kan opsættes,

kan det kun skee under det alt i Valgloven af 7. Juli d. A. tagne Forbehold, at det i sin Tid maa beroe paa en slesvigsk Folkeforsamling, om den vil antage denne Grundlov eller fordre dens fornyede Forhandling paa en fælles Rigsforsamling. At alle de særlige Bestemmelser, som skulle give Slesvigs Selvstændighed en grundlovmæssig Hellighed, kun kunne vedtages efter Freden og kun i Forening med Slesvigerne, er en Selvfølge.

Regeringens Stilling var her klart nok angivet. En Forfatning skulde vedtages og gjælde for Danmark og Slesvig — eller som det senere kaldtes Danmarks Rige; denne Forfatning blev provisorisk, dersom en slesvigsk Repræsentation ønskede, at den skulde undergaae en fornyet Prøvelse af en slesvig-dansk Fællesforsamling; endelig for Slesvig-Danmark, dersom en slig fornyet Prøvelse ikke fordredes. Denne aldeles klart og bestemt udtalte Tanke var ogsaa den, der var herskende i Rigsforsamlingen, og der er neppe i den sagt et Ord, end sige fattet nogen Beslutning, som i mindste Maade har forrykket dette Standpunkt. Grundlovs Udvalget fandt det tvertimod naturligt og passende, at der i den kongelige Kundgjørelse, hvorved Grundloven erklæredes som vedtagen for Danmarks Rige, skulde findes „en Stadfæstelse af det i Valgloven af 7de Juli for Hertugdømmet Slesvig . . . givne Forbehold.“

Den eneste Betænkelighed, der reiste sig herimod, var opstaaet af overdreven konstitutionel Iver. Thi dengang vare Alle ivrige Frihedsmænd, — der var Ingen, som yttrede et Ord i anden Retning. Og Enhver ansaae det umuligt, at den Konge, der med saa stor Samvittighedsfuldhed havde forelagt Stænderne ethvert Forslag til Forandringer i den bestaaende Tingenes Tilstand, der selv havde foreslaaet en meget fri Forfatning for Slesvig-Danmark, hvori fandtes fastsat besværlige Former med

Hensyn til Forandringer i den: — at han skulde tænke paa en indgribende Omvæltning i det Bestaaende ad anden end forfatningsmæssig Vei: den ved Grundlovens Slutningsparagraf (senere § 100) bestemte. Ingen troede paa Muligheden heraf: Alt hvad der blev talt og de Forslag, der bleve gjorte, vidne noksom herom.

Men der var som sagt Enkelte, der overgik de Andre i konstitutionel Iver. Den ene af disse var: Tscherning. Skjondt han selv som Minister havde været med at foreslaae Valgloven, mente han dog, at det skulde ikke tages saa noie med hvad deri stod, og at Meningen havde været, at man skulde „rette sig efter Tid og Leilighed;“ og efter hans Anskuelse var „Tid og Leilighed“ nu saa, at Grundloven skulde betragtes som et Udkast for Slesvigs Vedkommende, og at en Repræsentation for Slesvig burde faae Leilighed til at erklære sig over Lovens Enkeltheder, forat det ikke skulde faae Udseende af at man paatvang Slesvigerne Noget (R. T. S. 2736); han mente endvidere, at der allerede var „taget det fornødne Forbehold“ (R. T. S. 2731).

Tscherning satte igjennem, at Udvalgets Forslag om en udtrykkelig Henviisning til Valgloven af 7de Juli forkastedes, men dette forandrede ikke i mindste Maade Sagens Stilling. Tscherning stod med alle Andre paa det konstitutionelle og det slesvig-danske Grundlag; han gik kun videre end Andre deri, at han vilde hævde Slesvigernes forfatningsmæssige Indflydelse; og han ansaae det ikke for urigtigt, men overflødigt at indskærpe end yderligere hvad der stod i Grundloven selv, dens Forløber Valgloven, saavelsom i det nye Valglovsudkast^{*)}, og alt gjentagne Gange var udtalt af Regjeringen: at det var en slesvig-dansk Grundlov. —

*) I den gjældende Valglov § 18: „De nærmere Bestemmelser for Slesvig . . . forbeholdes,“ — jvfr. § 37.

en Lov der, saasnart skee kunde, faktisk skulde udvides til Slesvig.

Den anden Mand, der leed af konstitutionelle Skrupler var: A. S. Ørsted. Ogsaa han vilde, at Grundloven skulde betragtes som et Udkast for Slesvigs Vedkommende, forat Slesvigernes konstitutionelle Indflydelse ikke skulde indskrænkes (R. T. S. 2737). Ørsted stillede som Følge deraf det Forslag: at Grundloven enten ikke skulde udkomme, forinden en slesvigsk Repræsentation var hørt, eller at den skulde udkomme for Danmark, og Kongen forbeholde sig at delagtiggjøre Slesvigs Indvaanere i Forfatningen, efterat en slesvigsk, (eventuelt en slesvig-dansk) Repræsentation paany var hørt (R. T. S. 3398 -- 99 jvfr. S. 4401).

Man ser hvor omhyggelig Tscherning og Ørsted vare for Slesvigernes konstitutionelle Indflydelse, og at det var den eneste Grund, hvorfor de ikke vilde, at Grundloven skulde, uden en forudgaaende Beslutning, kunne blive gyldig for Slesvig. Den i sig mindre væsentlige Strid dreiede sig altsaa kun om, hvorledes Slesvig skulde indordnes under Grundloven (at det skulde indordnes betragtedes som afgjort), hvorimod der ikke faldt et eneste Ord om, at der for en anden end en slesvig-dansk Forfatning kunde udtages Noget af Grundloven paa anden Maade end igjennem § 100.

Efter hvilke Fortolkningsregler de Ord, der findes i Kundgjørelsen, hvorved Grundloven erklæres som vedtagen: — „med Forbehold af at Ordningen af Alt, hvad der vedkommer Hertugdømmet Slesvig beroer indtil Freden er afsluttet“ — kunne fortolkes saaledes som om Kongen — tiltrods for sin høitidelige Stadfæstelse, tiltrods for Grundlovens § 100, tiltrods for Alt, hvad der gjentagne Gange var forkyndt og praktisk udført fra Regjeringens Side og uimodsagt udtalt fra alle Sider i Rigsforsamlingen, — skulde af egen Magtfuldkommenhed

kunne udtage af Grundloven hvad der formentlig skulde staae i en Forfatning for Monarkiet, horer til de uloselige Gaader. Disse Ord ere ene og alene anvendte for utvivlsomt at betegne Grundlovens slesvig-danske Karakter, og man skulde kunne benytte dem for vilkaarligt at lemlæste Danmarks Riges Grundlov!

Og dog er den Mening fremsat, -- og af hvem? Af den Mand, der er fremhævet som Landets første Jurist; der er lovprist som en sandhedskjærlig, redelig, ja elskværdig Karakter; der for Tiden beklæder den høieste Post i Kongens Raad; der endelig mere end nogen Anden stod paa Slesvigernes konstitutionelle Ret — A. S. Ørsted. Hverken de graa Haar, eller den gamle Navnkundighed, eller den ansvarsfulde Stilling, eller den gjentagne Gange aflagte Ed, eller de tidligere Udtalelser — har kunnet standse ham i Faldet.

Og hvorledes er det gaaet Tscherning? Denne Mand, der har været Demokrat fremfor Nogen; der nær havde sprængt Martsministeriet af puritansk Undseelse over Kongevalgene, der var med at give Valgloven af 7de Juli og at foreslaae Danmark-Slesvigs Grundlov, der har været et af Rigsdagens ledende Medlemmer, og altsaa var særlig kaldet til at tale dens Sag: — den Mand har i sin uovertræffelige Hensynslosighed givet Anvisning paa det Skridt, som Ministeriet neppe ellers havde havt Mod til at gjøre!

Ørsted og Tscherning, forskellige i Meget, ligne hinanden som Tvillingbrødre deri, at de fortolke Lovene efter „Tid og Leilighed,“ med en Ugenærthed som altid er mærkværdig, men som ved denne „Tid og Leilighed“ neppe har fundet eller kan finde et Sidestykke.

Hvad har bevirket dette Omslag? Vi fores derved til den nyeste Politiks Udgangspunkt: Kundgjorelsen af 28de Januar 1852.

III.

Det er en forunderlig Virkning, Kundgjørelsen af 28de Januar 1852 har udøvet. Den synes at have havt en dæmonisk Indflydelse paa Alle, der have befattet sig med den. De hidtil gængse Begreber om Ret og Uret, Sandhed og Usandhed, politisk Redelighed og jesuitiske Kneb ere paa en vis Maade blevne røkkede ved den.

Denne Virkning bliver vanskelig forklarlig, naar man blot seer paa Kundgjørelsens Ord. Der siges: at Regjeringen vil arbejde „i den Aand at opretholde og forbedre de retligt bestaaende Forhold“ „Forbindelsen mellem Monarkiets forskjellige Dele skal opretholdes og befestes, forelobigt igjennem de fælles Anliggenders Bestyrelse ved fælles Autoriteter, og dernæst igjennem en for Behandlingen af de fælles Anliggender fælles Forfatning, til hvis Indførelse Vi snarest muligt ville foretage de fornødne Skridt.“ — Vel indføres der et Geheimstatsraad, hvis Lovlighed kunde være saare tvivlsom, men Grundlovens § 18 (Ministeransvarlighed) indskærpes dog ved Siden deraf, og der tilføies: „Ligesom der ikke kan være Tvivl om Vor faste Villie, ubrødeligt at holde den danske Grundlovs Bestemmelser.“

Et af To var Meningen af Kundgjørelsen: Enten var den et simpelt Ministerprogram, eller ogsaa var den en uigjenkaldelig Villiestilkjendegivelse fra den souveraine Konge, der skulde gjenneføres hvad enten Rigsdagens grundlovsmæssige Samtykke dertil erholdtes eller ikke.

Var det Første Meningen, forekom det mærkeligt, at der blev gjort saa meget Væsen af den; det forekom mindre passende at bevæge Hs. Majestæt til at forsyne et slikt Program med kgl. Haand og Segl; det forekom anstødeligt

igjennem et Program at danne et Geheimestatsraad, med enkelte af dets Medlemmer uansvarlige overfor Rigsdagen.

Men den anden Mening laae dog endnu fjernere. Hvorledes kunde Hs. Majestæt love „ubrødelig“ at ville holde Danmarks Riges Grundlov, erklære at ville „opretholde“ de „retligt bestaaende Forhold,“ naar han i samme Øieblik fremkom med en Villieserklæring, der skulde staae fast, hvad enten den kunde forsones med Grundlovens Bud eller ikke?

For at faae al Tvivl hævet, satte Rigsdagen sig i Bevægelse. Den følte, at en Anklage mod Ministrene var nødvendig, dersom Kundgjørelsen var mere end en ministeriel Plan, der paa lovlig Maade skulde søges gennemført; den ønskede paa den anden Side at undgaae yderligere Skridt, dersom Ministrene som ærlige Mænd erklærede, at de ikke vilde krænke Grundloven ved deres Planers Gjennemførelse.

Saaledes fremkom Ministeriets tvende Hovederklæring som Svar paa Monrads Spørgsmaal. Den første af Premierministeren (Bluhme) afgivne, gik ud paa: At en Fællesforfatning hverken kunde eller skulde iværksættes, uden Rigsdagens fulde konstitutionelle Medvirkning. Den anden, af Finantsministeren (Bluhme var forkjølet) oplæste, lod paa: At det ved Grundloven tagne Forbehold ikke hjemler Regjeringen Ret til paa anden Maade, end i Overensstemmelse med Grundlovens § 100, at bevirke nogen Forandring af samme, og altsaa heller ikke saadanne Forandringer, der blive nødvendige til Fuldbgyrdelsen af den i allerhøieste Kundgjørelse af 28de Januar d. A. tilkjendegivne Hensigt at tilveiebringe en for hele Monarkiet fælles Forfatning for de fælles Anliggender.“

Disse Erklæringer vare ikke nødvendige for

Grundlovens Skyld. Dersom der laae andet i Kundgjørelsen, end Ministeriet ved sine høitidelige Udsagn erklærede, da var den en Nullitet, og de, der havde tilraadet den, maatte drages til Ansvar for Hoiforræderi. Men derimod havde disse Tilsagn stor Betydning for Ministeriet. Paa den ene Side hjalp de Ministeriet til at gaae frie for Anklage, paa den anden Side bandt de Ministrene, som Mænd af Ære, til at bortskyde enhver Tanke om at gaae anden end den legale, den forfatningmæssige Vei.

Imidlertid er Gjerningen faldet langt fra Ordet. Man har vel forlangt og ønsket Rigsdagens Samtykke til de ministerielle Planer; men man har, naar Samtykket holdtes tilbage, og Rigsdagen benyttede sig af den frie Provelses Ret, ikke sparet paa de trodsige Ord, Trusler, Haan, Til-sidesættelse af Sømmeligheds Hensyn, provisoriske Love, Oplosninger m. m. Der er indtraadt en Uro, Usikkerhed, feberagtig Ivrighed i at fremme egne, en Ligegyldighed for og fornem Afvisen af Andres Planer, som i høieste Grad har været fordærvelig for en Forbedring af vor indre Tilstand og for en heldig Ordning af vore statsretlige Forhold. Efterat Spændingen og gjensidig Utilfredshed med hver Dag var tiltaget, gik Ministeriet i Vinter saa vidt, at det fornegtede det første af sine egne høitidelige Løfter: det at forelægge Fællesforfatningen til Vedtagelse for Kongerigets Vedkommende. Der stod nu kun tilbage at krænke det andet af de afgivne Løfter: kun igjennem 100 at søge forandret eller ophævet Bestemmelser i Danmarks Riges Grundlov.

Vi skulle nu see, hvorvidt dette er skeet eller ikke skeet ved Forfatningen af 26de Juli 1854.

Ifølge Danmarks Riges Grundlov er Regjeringsformen indskrænket monarkisk (

Den lovgivende Magt er hos Kongen og Rigsdagen i Forening (§ 2)

Danmarks Riges Grundlov er ikke nogen Provindslov: det er en Rigslov. Dens Bestemmelse har fra den første Begyndelse været: at gjælde for Danmark og Slesvig o: de Dele af Monarkiet, som man antog kunde forenes ved en Fællesforfatnings Baand, thi de tyske Forbundslande ansaaes, da Grundloven gaves, som konstitutionelt uforenelige med de øvrige Dele af Monarkiet.

Som Følge af denne Grundlovens Karakter er Mynigheden i en Mengde Fællesanliggender, i alt Fald middelbart, neallagt i Rigsdagens Haand: dens Samtykke kræve for Kongerigets Vedkommende, hvorved den middelbart faaer Indflydelse paa Sagerne ogsaa som Fællesanliggender; dette viser sig hvert Aar, f. Ex. ved Finantslovens Behandling.

Naar man nu, uden at erholde grundlovmæssigt Samtykke, ophæver Grundlovens § 1, ved i Fællesanliggender at gjenindføre den absolute, i Stedet for den indskrænket-monarkiske Regjeringsform, da krænker man Grundlovens § 1.

Naar man lægger en Del af den konstitutionelle Mynighed ved Loves Vedtagelse — uden at et forfatningsmæssigt Samtykke er givet — i anden Haand, end i „Rigsdagens og Kongens i Forening“, da krænker man Grundlovens § 2.

Naar forskellige Grundlovs Bestemmelser, forinden de ere udvoterede af Grundloven, indsættes i en anden Forfatningslov, da krænkes vedkommende Grundlovs-Paragrafer:

Bestemmelserne kunne ikke findes samtidig i to Forfatninger, der begge ere i Virksomhed; dersom den ene Forfatning i slige Punkter ikke ophæver eller overmander den anden, maa et Anarki opstaae.

Ved slige Brud paa Grundloven antastes Rigsdagens „Sikkerhed og Frihed“. Den, der udsteder eller adlyder nogen dertil sigtende Befaling, gjør sig skyldig i Høiforræderi (§ 47).

Saa er Loven i Danmark. Ministeriet har kjendt den, og vidst hvad Ansvar der var ved at bryde den. Det søgte derfor at komme til Enighed med Rigsdagen i Vinter. Nu synes det allerede triet af Forsøget. Det siger i sin Indstilling: „som bekjendt lykkedes Bestræbelserne i den Henseende ikke i det sidste Rigsdagsmøde“. I Stedet for at gjentage Forsøget, opgiver Ministeriet det saa godt som ganske. Thi vel siger det: at „den danske Rigsdags grundlovmæssige Indflydelse paa de paagjældende Fællesanliggender har maattet opretholdes“; at „Slutningsbestemmelsen (i „Forordningen“) tilsigter at sikre den danske Rigsdag, hvad der tilkommer den“; og at der „for Tiden ikke turde foreligge Anledning til at bringe Anvendelsen af det af Deres Majestæt ved Grundlovens Givelse tagne Forbehold under allernaadigst Overveielse“; — men den Ørstedeske Fortolkning af Forbeholdet er jo netop anvendt i en meget væsentlig Grad, og den grundlovmæssige Andel i Fællesanliggenders Afgjorelse er, som vi senere skulle see, aldeles forrykket. Det nye Organ skal strax træde i Virksomhed (§ 14), og da det maa have Noget at bestille, saa maa Grundlovsbrud Slag i Slag gaae for sig. Selv i de Sager, i hvilke Rigsdagens Virksomhed for Kongerigets Vedkommende udtrykkelig opretholdes, skal Rigsraadet ved Siden af Rigsdagen, før eller efter, give sit Raad eller sit Samtykke (§§ 21, 22, 23, jvfr. Slutningsbestemmelsen).

Den nye „Forordning“ er som en Helhed et Brud paa Grundloven, efterdi den er en „Lov“, der er givet uden Rigsdagens Samtykke (om dette kunde være et middelbart vedkommer os ikke her, da Rigsdagens middelbare eller umiddelbare Afskald paa Samtykket ikke er tilstede).

Den er ikke mindre i sine Enkeltheder et Brud paa den bestaaende Tingenes Tilstand.

Den indskrænket-monarkiske Regjeringsform afløses ved den nye Forfatning af den absolute Regjeringsform. Vel oprettes der et Organ for en eller anden Villie, men dette Organ (Rigsraad kaldet) har kun ved nye Skattepaalæg eller ved Statslaans Optagelse besluttende Myndighed (§ 21), ellers er det kun raadgivende (§§ 22 og 23). Grundlovens

I er saaledes for en væsentlig Del uden videre ophævet

Uden Rigsdagens Samtykke er det nævnte Rigsraad o rettet (§§ 7—20), hvilket, som nys sagt, i visse Tilfælde har en raadgivende, i andre en besluttende Myndighed, saavel som ogsaa Petitionsret (§ 27): herved er Myndigheden ved Loves Vedtagelse, som Rigsdagen og Kongen havde i Forening, tillagt Rigsdagen, Kongen og Rigsraadet i Forening. Man uddeler til tre, hvad der efter Danmarks bestaaende Forfatning tilkommer to Autoriteter: Alt hvad der gives den tredie tages fra de Andre — fra dem begge eller en af dem.

Ved en Række af Paragrafer er der indsat Bestemmelser i Fællesforfatningen, hvoraf nogle findes i Grundloven, andre findes i en noget anden Skikkelse i Grundloven, og atter andre ere aldeles nye. De første ere ulovlige, fordi de ikke kunne staae i to Forfatningslove, og endnu ikke ere udvoterede af Grundloven; de tvende sidste Grupper ere ulovlige, fordi nye Lovbestemmelser ikke kunne gives, uden at Rigsdagen, for Kongerigets Vedkommende, giver sit Minde dertil. Dette er i sig klart nok, men selv den stærkeste

Tvivler maa erkjende, at enhver Skygge af Tvivl maa svinde ved Bestemmelsen i § 28, da den saakaldte „Forordning“ ikke kan forandres uden Rigsraadets Samtykke, hvorved saavel hele Forfatningen som dens enkelte Bestemmelser faae Karakter af Love. Ministeriet har ogsaa følt den svage Grund, hvorpaa det har staaet, thi ifølge „Forordningens“ § 25, skal der forelægges Rigsraadet Lovudkast angaaende Regjeringens Førelse i Tillælde af Kongens Umyndighed, Sygdom eller Fraværelse, da, som Ministeriet erklærer, de ikke vel kunne „gives for hele Monarkiet, forinden de særegne Bestemmelser herom i den danske Grundlovs § 9—15 ere satte ud af Kraft“. Men hvorledes kan da Bestemmelserne i §§ 1—6 gives? Denne Adskillelse imellem, hvad der kan indsættes i en Fællesforfatning, forinden det lovligt er udgaaet af Grundloven, og hvad der ikke kan indsættes, er aldeles vilkaarlig. Ministeriet kan ikke, hvormeget det end piner sig, bortforklare Grundlovens Karakter som Rigsgrundlov, og forinden den lovlig er ophørt at være det, kan ingen Fælleslov med Gyldighed indsættes i en ny Forfatning. Skeer det, er Anarkiet ligesom organiseret.

Naar saaledes Fællesforfatningens § 6 fastsætter Skatteforholdet mellem de enkelte Landsdele, og Rigsdagen antager, at et andet Forhold er det rette — hvad da? Hvis man nægter Rigsdagen Stemme i saa Henseende for Kongerigets Vedkommende, er der skeet et Brud paa dens lovlige Ret; og tager man dens Beslutning for Fyldest, saa kan Rigsraadet, støttende sig paa § 28 af Fællesf., nægte Forandring af § 6, og da er der en uløselig Strid.

Et andet Exempel. Fællesanliggender ere, efter Fællesf., hvad der ikke er bestemt som særligt for de enkelte Statsdele. Nu skal ikke blot for Tiden, ifølge Grundloven, Udskrivningslovene, med hvad dermed staaer i Forbindelse, vedtages af Rigsdagen, men Rigsdagen har, ved at behandle

Spørgsmaalet om Grundlovsforandringer, staaet paa, at dette Forhold skal vedblive. For Slesvigs og Holstens Vedkommende ere disse Love undtagne Landdagene. Den hele Lovgivning i dette høist vigtige Punkt bliver altsaa dels et særligt dels et fælles Anliggende. Naar nu Rigsdagen staaer paa sin Mening, naar Rigsraadet holder (§ 28) paa § 5 i dens fulde Udstrækning — saa staae tvende konstitutionelle Organer, hvor med sin Fordring, hver især støttende sig paa Forfatninger, hvoraaf den ene ikke er lovlig forandret, den anden er indført, vel ikke lovligt, men dog af en bestaaende Regjering, som forudsættes at have Villie til at støtte, hvad den har gjort; vil da derved ikke opstaae en uloselig Strid, et fuldstændigt Anarki? Ministeriet har selv i sin Indstilling beklaget, at det er saa, men dette har ikke ført Ministeriet til det Eneste, der var at gjøre: ikke at tilraade Udgivelsen af en slig Forfatning. De, der kjeude de yderligere ministerielle Planer, maae besvare, hvad der lurar i Baggrunden!

Blandt de særlige Bestemmelser, ved hvilke Hensyn til Rigsdagens grundlovmæssige Myndighed er tilsidesat, kan nævnes § 15 (Rigsraads Medlemmernes aarlige Løn). Ministeriet er forøvrigt vel beredt paa, naar Rigsdagen ikke bevilger Summen, at betale Rigsraadernes Løn af deres egen Lomme; muligt vil der da opstaae en ridderlig Æresstrid, om Vedkommende kunne modtage Lønnen under saadanne Omstændigheder, eller faae Tilladelse til at gjøre Afskald paa den!

Den hele Ministerforfatning er altsaa et Brud paa Danmarks Riges Grundlov; den er som saadan en Nullitet. De, der have tilraadet den, ere ansvarlige for dette Brud; foruden dem, ere Alle, der lyde den udgaaede Befaling, ansvarlige, og navnlig Enhver, der tager Sæde i Rigsraadet, hvis Virksomhed vil være et vedvarende Brud paa den be-

staaende Forfatning; dette er „Forordningens“ Forhold til Grundloven. Et ganske andet Spørgsmaal er, om dens indre Indhold tilfredsstiller.

Forat betegne Forfatningens Indhold, behøve vi ikke at sige mere, end at vi ved den føres længere tilbage end 28. Jan. 1848, og i visse Henseender henvises til Rigsraadet, førend 1660, for at finde et Sidestykke.

Kristian d. 8de tilsigtede Indførelsen af en Fællesforsamling med besluttende Myndighed; Reskriptet af 28. Januar 1848 forkyndte Frederik d. 7des dermed samstemmende Villie. Kundgjørelsen af 28. Januar 1852 udtalte, for nærværende Ministeriums Vedkommende, en lignende Beslutning: Forordningen af 26 Juli 1854 indfører et i alt Væsenligt raadgivende Rigsraad!

Reskriptet af 28. Januar 1848 gav Kongen Valget af 16 iblandt 52 Medlemmer; „Forordningen“ af 26. Juli giver Hs. Majestæt fra først af Valget af alle Medlemmer, og for Eftertiden 20 af 50!

Rigsraadets Møder ere ikke offentlige (§ 19); vi føres tilbage til Stændertiden! Kongen vælger „Præsident“ og „Visepresident“ (§ 18); her bliver Ständerlovene for liberale!

Dette er mere end nok, for at domme Aanden i denne Forfatning.

Men eet Punkt bør særligt fremhæves, fordi det dog maaske ikke har været Ministeriets Tanke at forsee sig deri. Ministeriet fremhæver, at dets Hensigt har været: „at befæste og sikkre Kronen mod fremtidige Rystelser“, og: „at sikkre Kronen den fornødne Styrke og Overvægt ikke blot mod umiddelbart Overgreb, men ogsaa mod Følgerne af de Spirer til indre Tvedragt, der endnu ere

tilbage.“ Skulde Ministeriet da virkelig ikke kjende saa meget til Historien, at det veed, at slige lidet talrige Forsamlinger, sammensatte af Mænd, der ved Fødsel, Rigdom eller høi Stilling troe sig berettigede til en stor Betydning, ere de vanskeligste af alle at samarbeide med? Ved Siden af betydelige Kræfter skal man netop der søge den utaalmodige Higen efter Magten, den let krænkelige Forfængelighed, de fint udspundne Intriger. Og selv om Ministeriet ved sit første Valg troer sig sikkert, har det da ikke tænkt paa sine Efterfølgere, eller rettere paa Staten i dens fortsatte Bestaaen og Virksomhed? De alvorlige Farer, der let ville true fra en slig Forsamlings Side, vilde ikke kunne fjernes uden ved Kronens Opløsningsret. Dette Middel skal ikke kunne anvendes (§ 15), og Ministeriet troer at kunne rose sig af den Liberalitet, der vises derved: „at Kronen ikke er forbeholdt Ret til Oplosning af Rigsraadet.“ Naar de bliver ugjorligt for en Regjering at samarbeide med Rigsraadet, eller Uenighed opstaaer mellem Rigsdag og Rigsraad, hvilket navnlig let kan tænkes ved nye Skattepaalæg, i hvilket Tilfælde Rigsraadet har besluttende Myndighed, da kan hele Statsmaskinen standses! Lignende Vanskeligheder opstaae, dersom Rigsdagen stiller den Betingelse for at foretage Grundlovsforandringer, at Fællesorganet sammensættes anderledes, erholder en anden Myndighed m. m., medens Rigsraadet ikke vil forandre „Forordningen“ af 26. Juli. I slige Tilfælde er Opløsningsretten det eneste Middel, der kan rydde Vanskelighederne afveien. Men Ministeriet har maaske tænkt, at ligesom nærværende „Forordning“ kunde gives uden at spørge Rigsdagen, saa kan en ny „Forordning“ gives uden at spørge Rigsraadet, dersom det skulde findes mindre ministerielt, end man havde ventet! Og maaske er det den rette Maade at sikre og styrke Kronen!

VI.

Fra hvilken Side man end betragter det ministerielle Forfatningsarbejde, er det et fordommeligt, farligt, ulovligt Skridt. Men maaske have Vanskelighederne været saa store, at Ministeriet deri kan finde en Undskyldning? Vi skulle ikke søge at fremstille Vanskelighederne ved at skabe en arbejdsdygtig Forfatning for et Folk, der for ikke længe siden har lidt under et Oprørs Onder, mindre end de ere; men det er vor inderligste Overbevisning, at Ministeriet har beredet sig selv Hovedvanskeligheden, og at denne ikke blot vil staae men voxe med hver Dag, dersom det ikke vil forlade den engang betraadte Vei.

Fra det Oieblik, Ministeriet i Gjerningen, tvertimod dets egne Erklæringer og Tilsagn, betragtede Kundgjørelsen af 28. Januar 1852 som mere end en Plan, der loyalt og legalt skulde gennemføres, aabnede en forfærdelig Afgrund sig for det. Fra den Tid af har det stødt Rigsdagen mere og mere fra sig, det har krænket Grundlovens Aand mangfoldige Gange, og nu har det endt med at krænke dens klare Bud.

Og det er vor ligesaa inderlige Overbevisning, at et i Sandhed loyalt Ministerium, der vilde gennemføre en Fællesforfatning i Samklang med Rigsdagen, aldrig kunde have fundet nogen boieligere, mere imødekommende Rigsdag, end den danske har været det i de sidste to Aar. Man erindre dog den Taalmod, den Overbærelse, den uophørlige Lempelse efter Ministeriets og Opgiven af egne Planer! Man erindre den Frygtsomhed, hvormed der af og til er reist en Opposition, den Glæde over atter at kunne forsones, den Taknemmelighed mod enhver Minister, der blot har vist den ringeste Imødekommen! Man erindre, hvorledes hverken Trusler, eller Haan, eller Ligegyldighed for

Rigsdagens Meninger har rokket dens rolige, loyale Op-træden og dens tillidsfulde Modtagelse af de afgivne Løfter! Den Bebreidelse, der maa ramme Rigsdagen, er den: at den har været for søielig og godtroende, derved har den bibragt Ministeriet den Tro, at det ved at holde ud, og strengt fastholde engang udtalte Anskuelser, uden at give endog det Mindste efter, kunde tvinge Rigsdagen; derved er Ministeriet lidt efter lidt ført langt videre, end det havde tilsigtet, og selv i dette Oieblik betragter det dog visselig med en Slags Skræk den lange Vei, det i saa kort Tid har tilbagelagt, og den store Fjernelse fra de Grændser, det til en Tid selv syntes at have afstukket sig.

Først da Rigsdagen saae, at Ministeriet havde en anden Plan, end den at sætte Fællesforfatningen igjennem: den nemlig paa tydsk-russisk Viis at komme vor konstitutionelle Frihed tillivs, skabe et oligarkisk Herredømme, farligt for Kronen som for Folket, og sprænge alle Skran-ker, tilsidesætte Hensyn til egne Lovter, gaae frem, hvis det kunde lykkes, med, og, hvis det ikke kunde lykkes, da mod Rigsdagens Samtykke: først da standsede den og tilraabte Ministeriet, at den ikke kunde følge det længer, men maatte staae imod.

Ministeriet har villet anvende Absolutismens Magtfylde under konstitutionelle Former: dette kunde og burde ikke lykkes. Da det følte sig ude af Stand til at være Eneherre og see Rigsdagen som en lydig Tjener, greb det til de Midler, der laae udenfor Forfatningen. Rigsdagen maa nu for Alvor gjøre Front, thi det gjælder Liv eller Død. Forsoning er umulig mellem dem, der ville styrte, og dem, der ville bevare en Forfatning. Det kan blive en haard Kamp, men der er intet Valg, og Dommen maa falde imod dem, fra hvem Forargelsen kom.

Folket har nu at vælge. Vi blive ikke træt af at tilraabe danske Borgere: Ville I være frie, selvstændige Mænd, eller ville I vende tilbage til Umyndighedstilstanden? Ville I staae paa Eders lovlige Grund, paa den Forfatning, Eders kaarne Mænd, efter lang og moden Overveielse, vedtog, og Eders Konge høitidelig besvor? eller ville I feigt opgive, hvad der engang er erhvervet, vel er anvendt, og, naar det engang er tabt, vanskeligt vil vindes tilbage? Skulde ikke de ædlere og høiere sjælelige Kræfter i Færens Stand mægtlig røre sig og trænge alle indbyrdes Stridigheder, barnagtige Betænkkeligheder, smaalige Hensyn tilbage, saaat det ene, store, afgjørende Punkt holdes for Oie?

Naar man blot indeslutter sig inden Lovens Klippefæstning, og ikke opgiver en eneste Fodbred af dens Grund, forinden en hæderlig og betryggende Fred er sluttet, da ville alle Stormløb mislykkes Fjenden! Først da er atter Tiden kommen, da man kan prøve at reise den Bygning, der skulde omslynge Alle! Førend et loyalt, ærligt, sandt konstitutionelt Forsøg i saa Henseende er gjort, kan intet alvorligt Forsøg siges at være gjort!

25. August 1851.
